

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้อาศัยกรอบการอ้างอิงที่ได้มาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1.ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์
- 2.ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratifications)
- 3.ทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับสื่อมวลชน (The Selective Exposure)
- 4.แนวคิดเกี่ยวกับประเภทเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ / นิตยสาร
- 5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมอย่างแนบแน่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม โดยการรายงานความเคลื่อนไหวของสังคม ผู้อ่านส่วนใหญ่จะแสวงหาข่าวสารเพื่อทราบความเป็นไปของสังคม

หน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์มีอยู่ 4 ประการ (มาลี บุญศิริพันธ์ , 2531 อ้างใน ประพนธ์ ณ บางช้าง , 2539 : 21) ได้แก่

- 1.การให้ข่าวสาร แสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้องมากที่สุด มารายงานให้ประชาชนได้ทราบ อาจรายงานในรูปข่าว บทความ สารคดี หรือคอลัมน์ต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านรับทราบและวินิจฉัยได้ด้วยตนเอง
- 2.การให้ข้อเสนอแนะ ให้ข้อคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผ่านทางคอลัมน์ต่างๆ เช่น บทบรรณาธิการ บทความ บทความ
- 3.การให้ความบันเทิง ให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิงจากการอ่านเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดไปด้วยในเวลาเดียวกัน เช่น การ์ตูน บทความ สารคดี
- 4.การเป็นสื่อโฆษณา การขายเนื้อที่โฆษณาเป็นแหล่งรายได้ของหนังสือพิมพ์อีกทางหนึ่ง และยังเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายด้วย

ปัจจุบันหนังสือพิมพ์มีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ต่างก็อ่านหนังสือพิมพ์ด้วยจุดประสงค์ต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ภูมิหลัง และพื้นฐานของครอบครัว เพราะหนังสือพิมพ์ช่วยให้เป็นคนทันต่อเหตุการณ์ สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ความเป็นไปของสังคม และเป็นพลเมืองดีของประเทศ ดังนั้น หน้าที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์คือ การรายงานข่าวเพื่อรับใช้สังคม ทั้งด้านความรู้และภูมิปัญญา

ประโยชน์ของสื่อสิ่งพิมพ์ในการให้ความรู้ (เสถียร พันธังษี และ พิศิษฐ์ ขวาลาวัช , 2528 : 272) คือ

1. เป็นเอกสารในการเพิ่มพูนความรู้ นอกเหนือจากตำราในชั้นเรียน
2. ทำให้ผู้อ่านมีความรู้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น
3. สร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. สร้างนิสัยรักการอ่าน
5. มีความรู้รอบตัวเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์
6. ทำให้เป็นคนทันสมัย สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบันได้

หากจะมองในอีกมุมหนึ่ง บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนก็มาจากเจตน์จำนงของผู้รับสาร อยู่หลายประการ สามารถสรุปแยกไว้เป็น 4 ประเภทด้วยกัน (แมคเคลลและคณะ , 1972 อ้างใน ยุกต เป็ญจรงค์กิจ , 2542) คือ

1. หน้าที่เสนอข่าวสาร (Information)สนองความต้องการของมนุษย์ที่จะรับรู้ข่าวสารความเป็นไปของสังคมที่แวดล้อมตัวบุคคลอยู่

- ให้คำแนะนำ ปรัชญาเกี่ยวกับการปฏิบัติตน ความคิดเห็น การเลือก การตัดสินใจ
- สนองตอบความอยากรู้อยากเห็นและความสนใจในเรื่องต่างๆ
- ช่วยกระบวนการเรียนรู้และศึกษาด้วยตนเองของผู้รับสาร
- ให้ความรู้ที่ทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย

2. สร้างเสริมเอกลักษณ์ของบุคคล (Personal Identity) สอนความต้องการที่จะมีสิ่งที่ยั่งยืนและความต้องการที่จะสร้างค่านิยมของตัวเอง

- ทำให้บุคคลมั่นใจในค่านิยมของตน
- ให้แบบอย่างของการประพฤติตน (Models of behavior)

นอกจากนี้ สื่อสิ่งพิมพ์ยังมีอิทธิพลต่อมนุษย์ที่อยู่ในวัยเยาว์ และมนุษย์ที่ยังไม่แก่ต่อโลก มากกว่าผู้มีความเจริญด้านความนึกคิด และผู้มีนิสัยฝังแน่นอยู่ในตัว เช่น คนที่สูงอายุ จึงอาจกล่าวได้ว่า ยิ่งเป็นเด็กเท่าไรก็ยิ่งตกอยู่ในอิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์มากขึ้นเท่านั้น เช่น อิทธิพลด้านการใช้ภาษา ด้านรสนิยม ด้านวัฒนธรรม (อนันต์ธนา อังกินันท์, 2528 : 266)

เยาวชนคือคนรุ่นต่อไปที่จะก้าวมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า รัฐบาลจึงวางแผนส่งเสริม สนับสนุนเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถหลายๆด้าน เพื่อให้เยาวชนมีคุณภาพต่อไป และความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญ (กริดา โกเชก, 2541)

การวางแผนทางของรัฐบาลเพื่อส่งเสริมและผลักดันให้เยาวชนมีความสามารถในการสื่อสารด้วยการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน และพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษ ย่อมส่งผลให้ผู้สอนมีประสิทธิภาพในการสอนมากขึ้น แต่การเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับตัวเด็กเองว่าจะมีความสนใจ ใส่ใจมากหรือน้อยแค่ไหน เพราะโรงเรียนมีข้อจำกัดในด้านเวลาในการสอน (กริดา โกเชก, 2541)

ปัจจุบันมีแหล่งความรู้ภาษาอังกฤษมากมายนอกเหนือจากในระบบโรงเรียน ซึ่งนักเรียนสามารถแสวงหาได้จากห้องสมุด สถาบันสอนภาษา การสอบถามจากผู้รู้ นอกจากนี้ยังมีสื่อมวลชนที่ให้ความรู้ได้อย่างประหยัด (กริดา โกเชก, 2541)

ความเกี่ยวข้องระหว่างทฤษฎีกับงานวิจัยครั้งนี้

การศึกษาถึงลักษณะเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษครั้งนี้ มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎี บทบาทและหน้าที่ของสิ่งพิมพ์ เนื่องจากทฤษฎีนี้กล่าวถึงการทำหน้าที่ในแง่มุมต่างๆ ให้เห็นภาพในเชิงวิชาการ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายเพื่อหาคำตอบในการศึกษาได้ว่า สิ่งพิมพ์เหล่านี้มีบทบาทและทำหน้าที่ของสิ่งพิมพ์ในด้านการให้การศึกษาได้มาก-น้อยแค่ไหน อย่างไร ในแง่มุมใดบ้าง เหมือนหรือแตกต่างจากทฤษฎีที่กล่าวไว้หรือไม่ อย่างไร และสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษเพื่อเยาวชนไทยมีเพียง 2 ฉบับ และยังไม่เคยมีการสำรวจว่า สื่อที่มีอยู่ทำหน้าที่ได้ครบถ้วนแล้วหรือไม่

ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratifications)

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับสาร มีลักษณะแตกต่างจากการศึกษาผลของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้รับสาร (The Media Effect Approach) โดยสมมติฐานใหม่ของการใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ มุ่งเน้นที่ผู้รับข่าวสารหรือประชาชนแทน ซึ่งผู้รับสารนี้จะเป็นผู้กำหนดว่าตนต้องการอะไร จากสื่อใด สารประเภทไหน และสารที่ได้รับนั้นจะสนองความต้องการของตนได้อย่างไร (Yubol Benjarongkit , 1985 : 22 cited in ศูนย์รัฐ บุณยมณี , 2540 : 28-29) ให้ความสนใจเกี่ยวกับหน้าที่ของสื่อมวลชน (Functional Model) ที่ให้การบริการแก่ผู้บริโภค โดยเปลี่ยนความสนใจจากความตั้งใจของผู้สร้างสารมาเป็นความตั้งใจของผู้ใช้สื่อ (วันเพ็ญ ศิริโชติบัณฑิต , ไม่ปรากฏปีพิมพ์)

แนวคิดทางการสื่อสารในแง่ผู้รับสาร เน้นความสำคัญของผู้รับสาร (Audience Analysis) ในฐานะผู้กระทำการสื่อสาร และเป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ และเลือกรับเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง เนื่องจากผู้รับสารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความสัมฤทธิ์ผลในกระบวนการสื่อสาร เพราะการสื่อสารจะประสบความสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้รับสารว่าสามารถกับข้อมูลและเข้าใจในสารนั้นได้มาก/น้อยเพียงใด จึงถือว่าผู้รับสารเป็นตัวจักรสำคัญในการตัดสินใจโดยอาศัยพื้นฐานความต้องการของตนเองเป็นหลัก และคัดค้านแนวคิดทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Theory) ที่เชื่อว่าผู้รับสารจะได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชนเป็นหลักในการรับรู้และการตัดสินใจ และยังรับสารจากสื่อมวลชนทุกอย่าง (Yubol Benjarongkit , 1985 : 22 cited in ศูนย์รัฐ บุณยมณี , 2540 : 28-29) เมื่อบุคคลเป็นผู้กระทำ (active person) บางครั้งจึงอาจมีลักษณะหัวแข็งไม่ยอมรับข่าวสารง่ายๆ (Obstinate audience) โดยเฉพาะกรณีข่าวสารที่ขัดแย้งหรือไม่ตรงกับความสนใจและความต้องการของตน ดังนั้น สารจากสื่อมวลชนจะได้รับการยอมรับหรือไม่นั้น จึงขึ้นอยู่กับผู้รับสารเป็นสำคัญ (วันเพ็ญ ศิริโชติบัณฑิต , ไม่ปรากฏปีพิมพ์)

การศึกษาตามแนวคิดนี้ มิได้มุ่งเน้นว่า สื่อมวลชนคือตัวการที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสารโดยตรง แต่มองว่าผู้รับสารต่างหากที่ใช้สื่อมวลชนเพื่อสนองความพึงพอใจของตนเอง จึงตรงกับวิธีการศึกษาเชิงหน้าที่ของสื่อมวลชน ที่มุ่งพิจารณาว่าสื่อมวลชนมีหน้าที่ต่าง ๆ กัน เพื่อสนองความต้องการของผู้รับสาร (Yubol Benjarongkit , 1985 : 22 cited in ศูนย์รัฐ บุณยมณี , 2540 : 28-29) ลักษณะการศึกษาสื่อมองว่า มนุษย์ที่ใช้สื่อสนองความต้องการของตนเอง ไม่ได้มองว่าสื่อมีอิทธิพลต่อมนุษย์ แท้ที่จริง คือ การมองดูหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้รับสารนั่นเอง ดังนั้น

การศึกษาเรื่องการใช้สื่อและความพอใจในยุคเริ่มต้นจึงค่อนข้างเน้นหนักเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของหน้าที่สื่อมวลชนที่มีต่อผู้รับสาร (Wright, 1950 cited in ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2542)

Katz เป็นคนแรกที่อธิบายถึงวิธีการนี้ เขาชี้ให้เห็นว่า การวิจัยเพื่อตอบคำถามที่ว่า "สื่อมวลชนทำอะไรกับประชาชน" (What do the media do to people?) กำลังเสื่อมความนิยม ควรหันไปศึกษาเพื่อตอบคำถามว่า ประชาชนทำอะไรกับสื่อมวลชน (What do the people do with the media?) ยกตัวอย่างเช่น ควรศึกษาผู้ใช้สื่อมวลชนมากกว่าศึกษาข้อความในการสื่อสาร หรือควรศึกษานาเสนอที่มนุษย์มีพฤติกรรมทางการสื่อสารมากกว่าจะศึกษาว่าข้อความในการสื่อสาร ก่อให้เกิดอะไรในตัวเรา ดังนั้น งานวิจัยเกี่ยวกับผล หรือ อิทธิพลของสื่อที่มีต่อบุคคลนั้น ควรให้ความสนใจลดลง แต่ควรให้ความสนใจต่องานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อของบุคคลให้มากขึ้น เพราะสื่อจะไม่มีอิทธิพลต่อบุคคลที่ไม่เลือกใช้สื่ออย่างแน่นอน และการเลือกใช้สื่อนั้น ก็สืบเนื่องจากเหตุผลทางจิตวิทยาและความต้องการทางสังคมของแต่ละบุคคลนั้นๆ

ความต้องการข่าวสารข้อมูล หรือการเปิดรับสื่อมวลชนอาจเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการขดเชยบางอย่างที่ขาดไปหรือหาไม่ได้ในขณะนั้น เช่น ความต้องการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ดังนั้น การบริโภคสื่อจึงถือได้ว่า เป็นตัวแปรที่ช่วยให้ระบบของสังคมของมนุษย์เข้าสู่สมดุล และทำให้มนุษย์มีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติได้ดียิ่งขึ้น พฤติกรรมการรับสารของมนุษย์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากปฏิกิริยาตอบโต้ต่อความต้องการของมนุษย์เองที่จะรักษารูปแบบพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาให้ระบบชีวิตของตนอยู่ได้อย่างปกติ (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2542)

สรุปก็คือ การศึกษาพฤติกรรมกรรมการสื่อสารของมนุษย์โดยใช้ทฤษฎีการใช้สื่อและความพึงพอใจ เป็นความพยายามของนักนิเทศศาสตร์ที่จะอธิบายการสื่อสารของมนุษย์ว่าเกิดจากแรงผลักดันภายในของตัวผู้รับสารเอง ลักษณะทางจิตวิทยาที่ถูกนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร คือ ความต้องการของมนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การเลือกใช้สื่อที่สนองตอบความต้องการด้านต่างๆ และนำไปสู่ความพึงพอใจในการบริโภคสื่อต่างๆ ในที่สุด (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2542)

การศึกษาตามแนวทฤษฎีนี้ มีข้อตกลงเบื้องต้น คือ

- 1.มนุษย์จงใจแสวงหาข่าวสาร ไม่ได้ถูกยัดเยียดให้อ่าน ดู หรือ ฟัง และมนุษย์มีทางเลือกหลบหนีข่าวสารได้ถ้าไม่ต้องการ
- 2.มนุษย์มีจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร

3. สื่อสารมวลชนต้องแข่งขันกับสิ่งเร้าอื่นๆอีกหลายอย่างที่อาจจะตอบสนองความต้องการ
รัฐของมนุษย์ได้

4. มนุษย์เป็นผู้กำหนดความต้องการของตนเองจากความสนใจหรือแรงจูงใจที่เกิดขึ้นใน
กรณีต่างๆ

5. มนุษย์ทุกคนเป็นปัจเจกบุคคลที่มีความต้องการส่วนตัว (เสรี วงษ์มณฑา , 2523) .

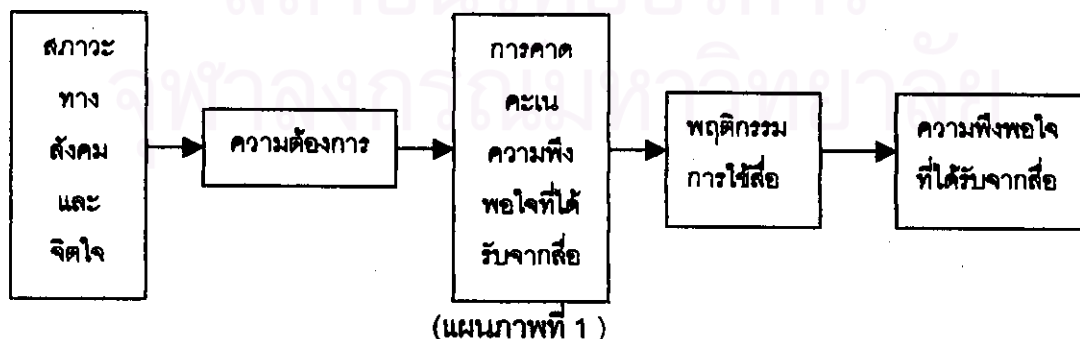
จุดเริ่มต้นของการเปิดรับสารอยู่ที่ประสบการณ์ตรงต่อสื่อ ที่เป็นภูมิลักษณ์ของผู้รับสาร
ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ

1. ผู้รับสารเป็นผู้รุก (active) มีวัตถุประสงค์เสมอในการสื่อสาร (goal directed)

2. การใช้หรือเปิดรับสื่อหนึ่งๆที่ได้เลือกสรรแล้ว ก็เพื่อตอบสนองความต้องการของตนตาม
ข้อ 1 มิใช่เป็นการเปิดรับสารที่เลื่อนลอย หรือเป็นผลชักจูงจากผู้ส่งสารแต่อย่างเดียว

3. ความพอใจในสื่อเกิดขึ้นเมื่อเปิดรับสื่อ หรือใช้สื่อที่เลือกแล้วนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง
ดังนั้น ในทางกลับกัน ผู้ส่งสารต่างหากจำเป็นต้องแข่งขันกัน เพื่อบริการให้ผู้รับสารพึงพอใจ
มิใช่เกิดจากตัวผู้ส่งสารเองที่พอใจในการสื่อสารอย่างที่เคยเป็นมาก่อน (วันเพ็ญ ศิริโชคบัณฑิต ,
ไม่ปรากฏปีพิมพ์)

แบบจำลองที่ Katz และคณะสร้างขึ้นในยุคแรกอธิบายได้ว่า สภาวะของสังคมและจิตใจ
ที่แตกต่างกัน ก่อให้มนุษย์มีความต้องการแตกต่างกันออกไป ความแตกต่างกันนี้ทำให้แต่ละคน
คาดคะเนว่า สื่อแต่ละประเภทจะสนองความพอใจได้ต่างกันออกไปด้วย ดังนั้น ลักษณะ
การใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกัน ขึ้นสุดท้ายคือความพอใจที่ได้รับจากการใช้
สื่อจะต่างกันออกไปด้วย แบบจำลองดังกล่าวอาจเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้ (แคทซ์และคณะ ,
1974 อ้างใน ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ , 2542)

(แคทซ์และคณะ , 1974 อ้างใน ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ , 2542)

ในปี 1973 แคทซ์และคณะ ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีเพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับสื่อ หรือเหตุผลในการใช้สื่อจากผู้ใช้สื่อในประเทศอิสราเอล และสร้างมาตรวัดความต้องการด้าน จิตวิทยาและสังคมของมนุษย์ (Social and Psychological Needs) และความพึงพอใจจาก การเปิดรับสื่อมวลชน ซึ่งประกอบด้วยความต้องการในการใช้สื่อ 3 มิติ คือ

1. Mode คือ ลักษณะความต้องการ

-ต้องการให้เพิ่มมากขึ้น / ต้องการให้ลดน้อยลง / ต้องการให้ได้มา

2. Connection คือ จุดประสงค์ในการติดต่อของบุคคลกับสิ่งภายนอก

-การติดต่อเพื่อรับข่าวสาร ความรู้ และความเข้าใจ

-การติดต่อเพื่อความพึงพอใจ และประสบการณ์ทางอารมณ์

-การติดต่อเพื่อความเชื่อถือ ความมั่นใจ ความมั่นคงและสถานภาพ

-การติดต่อเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์

3. Referent คือบุคคลหรือสิ่งภายนอกที่มนุษย์มีการติดต่อด้วย เช่น

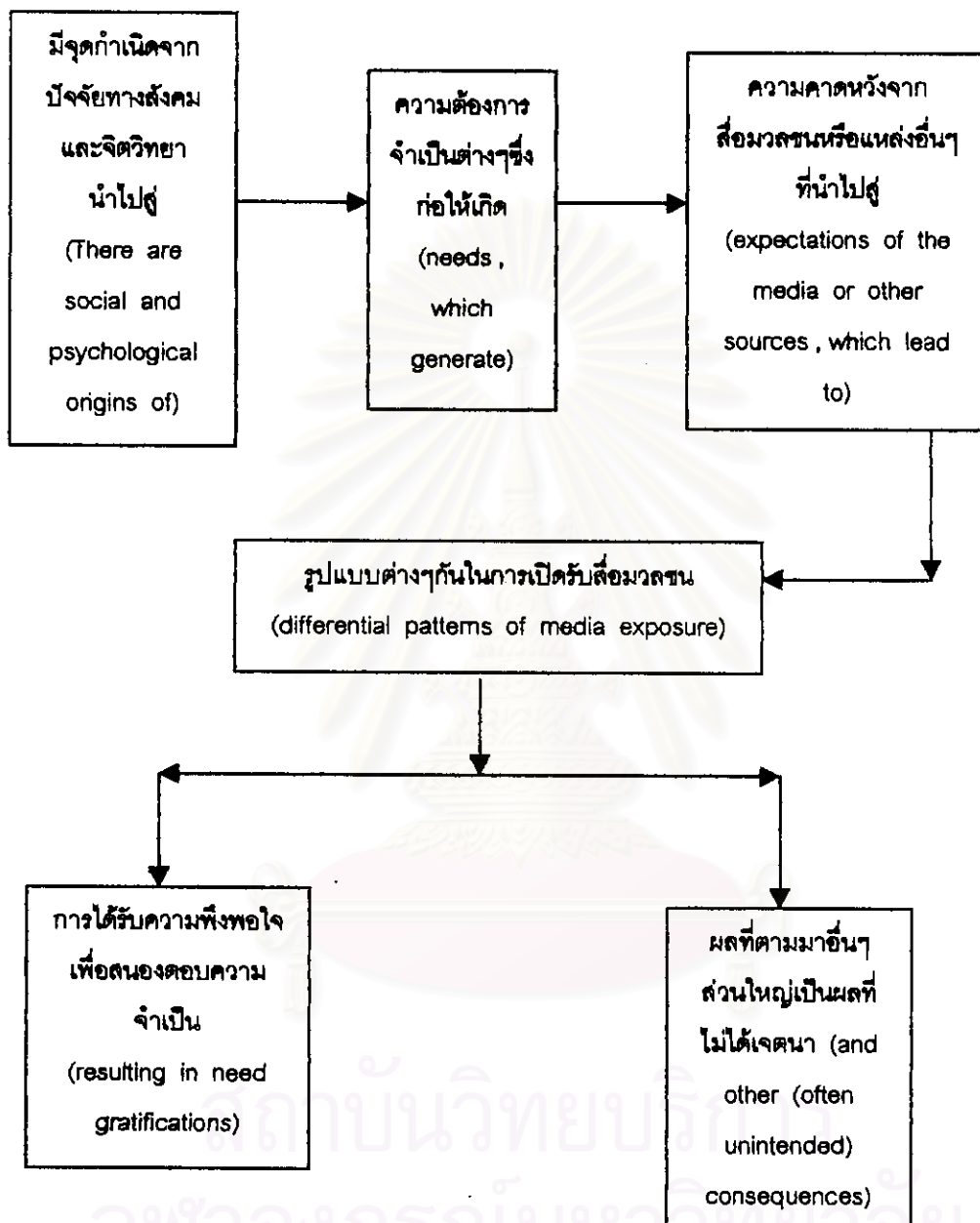
-ตนเอง ครอบครัว เพื่อนฝูง สังคม รัฐบาล ขนบธรรมเนียม ประเพณี

วัฒนธรรม โลก และสิ่งอ้างอิงอื่น ๆ ที่มีความหมายนัยลบ

จากองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ แคทซ์ได้สร้างข้อความแสดงความต้องการ (Needs) ของ บุคคลขึ้น 35 ข้อความ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความต้องการต่างๆของบุคคล ที่คาดหวังว่าสื่อจะ สามารถตอบสนองความพึงพอใจให้ได้ เช่น ความต้องการที่จะติดต่อเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ กับครอบครัวให้เพิ่มมากขึ้น ใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น เพื่อหนีจากสถานะที่เป็นจริงในโลก โดยหันไปใช้สื่อเพื่อให้ได้รับความบันเทิงและช่วยตอบสนองความพึงพอใจในส่วนนี้ (ไปรยา ตันติวงศ์ , 2541 : 29)

ต่อมา แคทซ์ และคณะ พัฒนาแบบจำลองในเรื่อง "การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ" เพิ่มเติมไว้ว่า จุดกำเนิดมาจากปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาของความจำเป็นต่างๆ ซึ่งทำให้เกิด ความหวังที่จะได้รับการตอบสนองจากสื่อมวลชนต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนใน รูปแบบต่างๆกัน อันก่อให้เกิดผลลัพธ์คือ การได้รับความพึงพอใจในการสนองตอบความต้องการ และผลที่ตามมาอื่นๆอีก ซึ่งอาจไม่ใช่ผลที่ตั้งเจตนาไว้ก็ได้ (สวณิต ยมาภัยและระวีวรรณ ประกอบผล , ผู้แปล , 2528 :149)

แบบจำลองเรื่องของการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการเปิดรับสื่อของผู้รับสารมีองค์ประกอบ ดังนี้

(แผนภาพที่ 2)

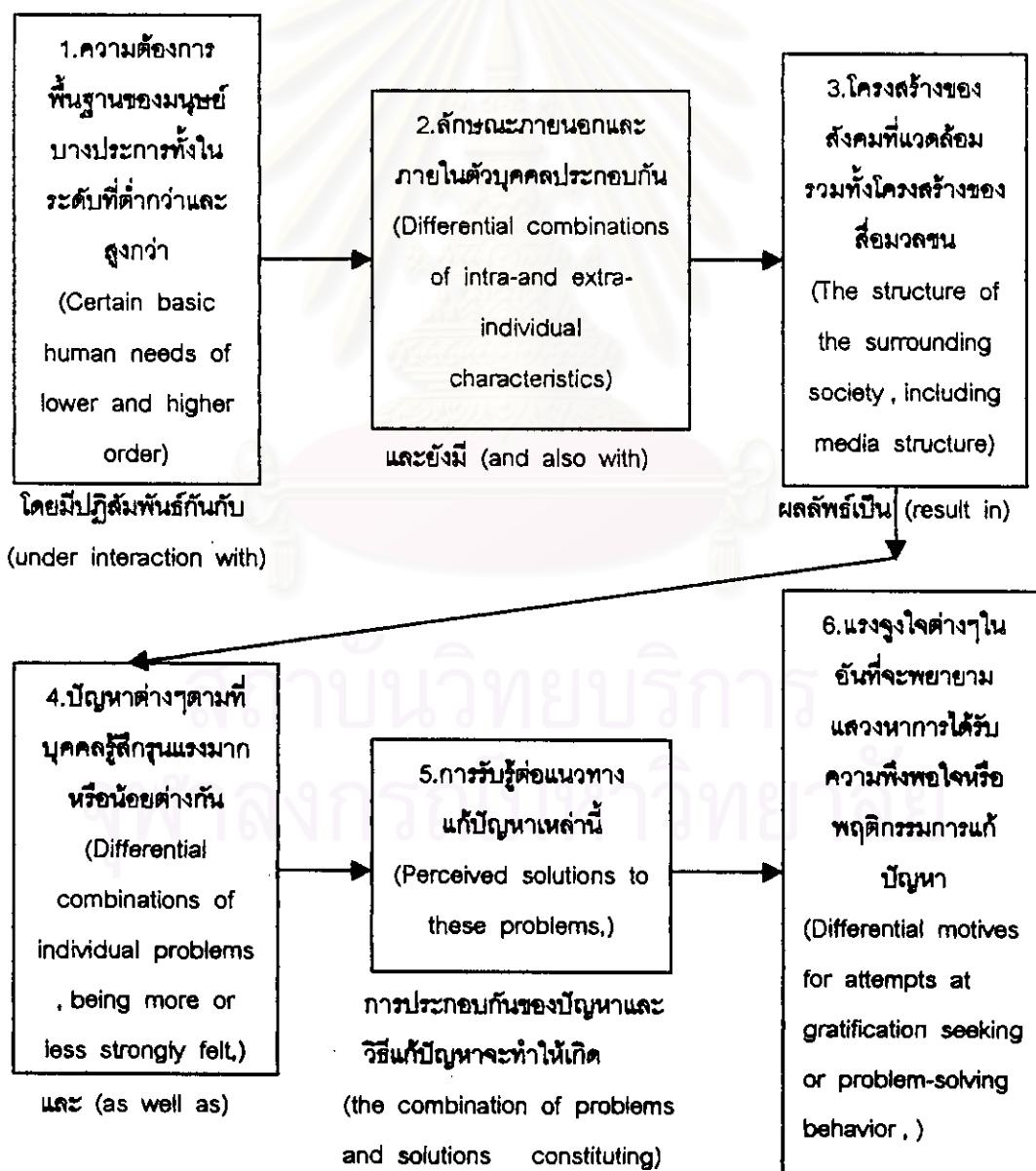
(สวณิต ยมาภัยและระวีวรรณ ประกอบผล , ผู้แปล , 2528 :149)

แบบจำลองการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจนี้ อธิบายกระบวนการรับสารในการสื่อสารมวลชน และอธิบายถึงการใช้สื่อมวลชนโดยปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเลือกบริโภคสื่อขึ้นขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสาร โดยแต่ละบุคคล

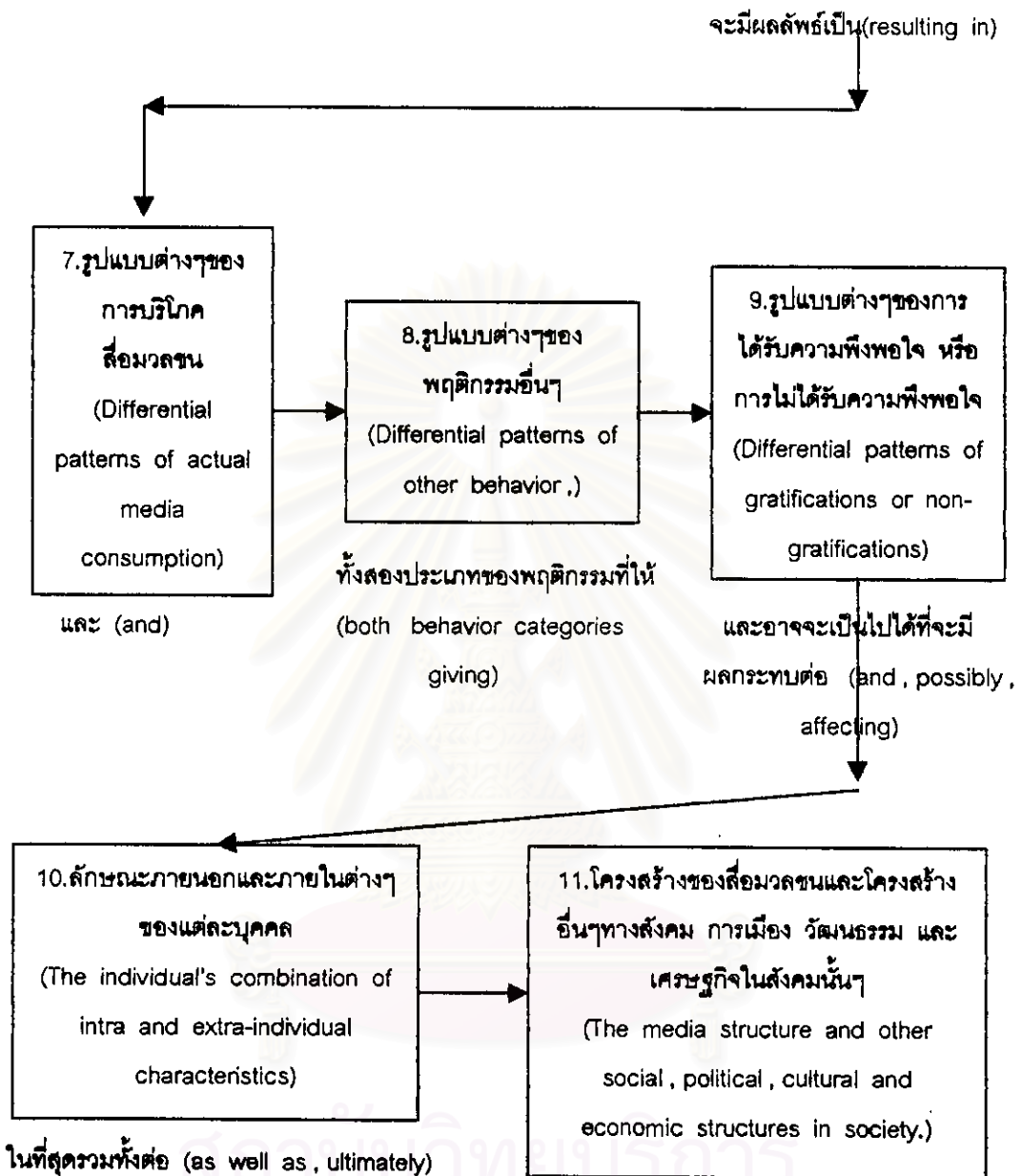
ย่อมมีวัตถุประสงค์ มีความตั้งใจและความต้องการในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน เพื่อสนองความพึงพอใจของตนเองด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน (สวณิต ยมาภัยและระวีวรรณ ประกอบผล , ผู้แปล , 2528 :149)

หลังจากนั้น คาร์ล อีริก โรเซนเกรน (Karl Erick Rosengren) ที่ศึกษาเรื่องนี้ต่อจาก แดทซ์ ได้พัฒนาแบบจำลองขึ้นโดยเพิ่มหน่วยประกอบต่างๆของตัวแปรในแบบจำลองเดิมรวมทั้งอธิบายถึงตัวแปรและหน่วยประกอบต่างๆ ความสัมพันธ์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยแสดงให้เห็นถึงหน่วยประกอบ 11 หน่วยว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรดังนี้

แบบจำลองการใช้และการตอบสนองของโรเซนเกรน

(ต่อจากหน้าที่แล้ว)

(แผนภาพที่ 3)

(สวนิต ยมาภัยและระวีวรรณ ประกอบผล , ผู้แปล , 2528)

จากแบบจำลองนี้สามารถอธิบายได้ว่า

กรอบที่ 1 ความต้องการต่างๆของปัจเจกบุคคลประกอบกันเป็นจุดเริ่มต้น

กรอบที่ 2 และกรอบที่ 3 พัฒนาการของความต้องการเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยประกอบซึ่งอยู่ภายในและอยู่โดยรอบปัจเจกบุคคล โรสเลนเกรนยืนยันด้วยการอ้างถึงลำดับของความจำเป็นที่มาสโลว์ (Maslow) ได้แสดงไว้ว่า ระดับความต้องการที่สูงกว่า (ความต้องการพวกพ้อง ความรัก การยอมรับ และทำให้สำเร็จด้วยตนเอง) เป็นความต้องการที่ตรงกันที่สุดกับแบบจำลองนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการในระดับที่ต่ำกว่า (ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการทางจิตวิทยา ฯลฯ)

กรอบที่ 4 โรสเลนเกรนได้นำความคิดรวบยอดอันว่าด้วยปัญหา ซึ่งเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างความต้องการชนิดต่างๆ ลักษณะของปัจเจกบุคคล และสภาพแวดล้อมทางสังคมเข้ามาพิจารณา โรสเลนเกรนตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “ปัญหา” และ “ความต้องการ” ต้องไม่นำไปสับสนกัน ลักษณะของปัญหาจะแตกต่างกันไประหว่างปัจเจกบุคคล

กรอบที่ 5 ปัจเจกบุคคลแต่ละคนก็จะเห็นช่องทางที่แตกต่างกัน

กรอบที่ 6 ในระดับของปัจเจกบุคคล ปัญหาต่างๆที่ได้รับรู้และแนวทางแก้ไขปัญหานั้น อาจจะทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

“แรงจูงใจ” นั้นยากที่จะแยกออกจาก “ความต้องการ” และ “ปัญหา” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวิจัยเชิงประจักษ์ แรงจูงใจถูกนำเข้าไปพิจารณาอย่างกว้างขวางในเรื่องของเป้าหมายของการได้รับความพึงพอใจ หรือวิธีแก้ปัญหานั้นๆ

การวิจัยที่ผ่านมาได้ให้ตัวอย่างไว้บางประการ กล่าวคือ บุคคลได้ประสบกับสถานการณ์ต่างๆทางสังคม ซึ่งเต็มไปด้วยความขัดแย้งและตึงเครียด จนทำให้บุคคลนั้นได้รับแรงจูงใจที่จะหาทางผ่อนคลายความตึงเครียดด้วยการบริโภคสื่อมวลชน ปัจเจกบุคคลที่ตระหนักถึงปัญหาในสังคม จะถูกจูงใจให้แสวงหาสารสนเทศ เพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นให้กว้างออกไปจากเนื้อหาของสื่อมวลชน นอกจากนี้ ปัจเจกชนที่ขาดโอกาสสนองต้องการของตน จะถูกจูงใจที่จะให้ประโยชน์จากสื่อบางประเภทผ่านเนื้อหาของสารที่ได้รับ เช่น ละครโทรทัศน์

ดังนั้น ปัญหาต่างๆซึ่งก่อให้เกิดแรงจูงใจนั้น จึงเป็นสาเหตุของการกระทำในรูปของ...

กรอบที่ 7 และกรอบที่ 8 การบริโภคสื่อมวลชนหรือในรูปของพฤติกรรมอย่างอื่น ทั้งปัญหาและแรงจูงใจมีลักษณะต่างๆกันไปตามแต่ละบุคคลและแต่ละกลุ่ม ผลลัพธ์ก็จะเป็น รูปแบบของพฤติกรรมที่ต่างๆกัน เช่น บางคนอาจจะแสวงหาความบันเทิง บางคนสนใจ สารสนเทศ ในขณะที่บางคนไม่ใช้ประโยชน์จากเนื้อหาของสื่อแต่อย่างใด

กรอบที่ 9 รูปแบบที่ต่างกันอันเป็นผลจากกระบวนการก่อนหน้านี คือ การได้รับความพึงพอใจ หรือไม่ได้รับการความพึงพอใจ

กรอบที่ 10 และกรอบที่ 11 โทเลนเกรนให้ข้อสังเกตเรื่องผลของกระบวนการสื่อสาร ว่า วิธีพิจารณาผลการสื่อสารตามแบบดั้งเดิม คือผลตามที่ถูกส่งสารตั้งใจไว้ และวิธีพิจารณาในแง่การใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ คำนี้ถึงผลตามที่ได้รับสารตั้งใจจะรับเป็นสิ่งสำคัญ ต่างก็พิจารณาถึงผลของการสื่อสารเหมือนกัน แต่การพิจารณาถึงการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจของผู้รับสาร อาจมีอิทธิพลทั้งต่อสังคมและต่อสื่อมวลชนในสังคมนั้นได้มากกว่า (วันเพ็ญ ศิริโชติบัณฑิต , ไม่ปรากฏปีพิมพ์)

ในปี 1979 ผลการวิจัยของ Mc Coms and Becker สรุปให้เห็นว่าบุคคลใช้สื่อมวลชน เพื่อสนองความต้องการดังต่อไปนี้ (หนึ่งฤทัย ไทยปรีชา , 2540)

1. เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์และติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆรอบตัว เพื่อจะได้รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น ให้ทันเหตุการณ์ทันสมัย และเรียนรู้ว่าจะอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้
2. เพื่อต้องการคำแนะนำในการปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง และเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจในแต่ละวันเพื่อความอยู่รอดในสังคม
3. เพื่อต้องการเสริมความคิดเห็นที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงมากยิ่งขึ้น หรือสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำไปแล้ว
4. สร้างความรู้สึกตื่นเต้นว่า ได้อยู่ร่วมกับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น
5. เพื่อนำข้อมูลไปพูดคุยถกเถียงปัญหาประจำวันกับบุคคลอื่น
6. เพื่อความบันเทิง ผ่อนคลายอารมณ์ เพื่อความเพลิดเพลิน

คิฟแพทช์และเมอร์เรย์ กล่าวถึงเรื่องการรับรู้คุณประโยชน์ของสื่อ โดยได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการใช้สื่อมวลชนกับความพึงพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อ นั้น ตลอดจนการรับรู้ในคุณประโยชน์ของสื่อ ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารมีความแตกต่างกันในปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านประชากร เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ เป็นตัวกำหนดการใช้สื่อ และการรับรู้ในคุณประโยชน์ของสื่อ
2. คนที่มีระดับการศึกษาสูงจะเลือกใช้สื่อหลากหลายประเภท มากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อยกว่า
3. กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีการเลือกใช้สื่ออย่างมีจุดหมายและเข้าใจถึงคุณประโยชน์ของสื่อ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความต้องการในการใช้สื่อ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณประโยชน์ของสื่อ และปัจจัยด้านตัวบุคคลมีอิทธิพลต่อการใช้สื่อด้วย (คิฟแพทช์และเมอร์เรย์, 1980 อ้างใน ไพรยา ตันติวงส์, 2541 : 31-32)

ความเกี่ยวข้องระหว่างทฤษฎีกับงานวิจัยครั้งนี้

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ กล่าวถึงผู้รับสารที่เป็นตัวแปรสำคัญในกระบวนการสื่อสาร โดยผู้รับสารจะใช้สื่อที่ให้ประโยชน์ สนองตอบความต้องการของตน และตามมาด้วยความพึงพอใจจากการใช้สื่อ นั้น ดังนั้น การนำทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจมาอ้างอิงครั้งนี้ ก็เพื่อนำคำตอบมาอธิบายการใช้ประโยชน์สิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษและความพึงพอใจที่เยาวชนไทยได้รับหลังจากการอ่านว่ามาก-น้อยแค่ไหน อย่างไร ในประเด็นต่างๆ เหมือนหรือแตกต่างจากทฤษฎีอย่างไร

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับสื่อมวลชน (The Selective Exposure)

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่กล่าวมาทั้งหมด ในยุคต่อมาได้พัฒนามา ศึกษาเรื่องการเลือกเปิดรับสื่อมวลชนของผู้รับสาร เพราะเห็นว่าผู้รับสารเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างปฏิกิริยาตอบกลับ ด้วยอิทธิพลของความต้องการ แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ค่านิยมทัศนคติ ความคิดเห็น ความรู้ ความเชื่อ โลกทัศน์ ประสบการณ์ อิทธิพลกลุ่ม ปทัสถานครอบครัว วัฒนธรรม หากสารใดไม่สอดคล้องแล้ว สารนั้นก็จะไม่ได้รับความสนใจ ดังนั้น

การสร้างสารจึงต้องกระทำอย่างพิถีพิถันเพื่อไม่ขัดกับสิ่งต่อไปนี้ในผู้รับสาร (ปรมาะ สตะเวทิน , 2539)

1. **องค์ประกอบด้านจิตใจ** สำคัญเป็นอันดับแรก เพราะมีผลโดยตรงต่อการรับสารหรือ โน้มน้าวใจ ไม่ว่าจะสารจะมีปริมาณมากเพียงใดแต่ถ้าผู้รับสารไม่สนใจแล้วผลการสื่อสารก็ไม่เกิดขึ้น

ผู้รับสารจะถูกสิ่งเร้าบางประการให้เลือกกับข่าวสารที่มีอยู่มาพิจารณาไตร่ตรอง และ แปลความออกมาเป็นความรู้ ความเข้าใจหรือพฤติกรรมต่างๆ หรือที่เรียกว่า กระบวนการเลือก ข่าวสาร อันประกอบด้วยพฤติกรรม 3 แบบคือ

1.1 **การเลือกสนใจ (Selective Attention)** ได้แก่ แนวโน้มที่ผู้รับสารเลือกสนใจ ข่าวจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง ที่มีอยู่หลายแห่ง ตามความคิดเห็นและความสนใจของตน เพื่อ สนับสนุนทัศนคติที่มีอยู่เดิมและเลี่ยงสิ่งที่ไม่สอดคล้อง หากข่าวสารนั้นไม่สอดคล้องกับความคิด เดิมก็จะเกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลย์ หรือไม่สบายใจ ที่เรียกว่า "Cognitive Dissonance"

1.2 **การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation)** หลังจากรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งๆแล้ว คนเราก็ยังเลือกรับรู้และตีความสารนั้น ตามประสบการณ์ ทัศนคติ ความต้องการ ความหวัง แรงจูงใจ สภาพร่างกาย หรือ ทางการเมืองขณะนั้น บางครั้งเราก็บิดเบือนข่าวสารนั้นให้สอดคล้องกับความคิดของเราด้วย

1.3 **การเลือกจดจำ (Selective Retention)** คนเรามีแนวโน้มการเลือกจดจำ ข่าวสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ หรือทัศนคติของตน และมักจะลืมใน ส่วนที่ตนไม่สนใจหรือขัดแย้งกับความรู้สึก ดังนั้น การเลือกจดจำจึงเป็นการช่วยเสริมทัศนคติ หรือความเชื่อดั้งเดิมของตนให้มั่นคงยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงได้ยากขึ้น

2. **องค์ประกอบด้านสังคม** มีอิทธิพลทางอ้อมที่สร้างประสบการณ์ กลุ่มเกลา และ ปลูกฝังทัศนคติ ความคิด รวมทั้งพฤติกรรมของผู้รับสาร มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

2.1 **สภาพแวดล้อม** เป็นตัวแปรหนึ่งที่กำหนดทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล ต่อข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม อันดับแรกที่สร้างทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ นอกจากนี้ยังมีสถานศึกษาที่เป็นแหล่งให้เราเกิด

การเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงทางสติปัญญา ความคิดความเชื่อ อันเป็นพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงออก

2.2 บทบาทของผู้รับข่าวสาร เป็นโครงสร้างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดขึ้น แต่ละบทบาทจะมีพฤติกรรมเป็นส่วนควบด้วยเสมอ สำหรับในการสื่อสารแล้ว บทบาทจะทำให้ผู้ส่งข่าวสารกับผู้รับข่าวสารสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของกันและกันได้ ทำให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลตามต้องการได้

2.3 กลุ่มอ้างอิง แต่ละบุคคลอาจมีบทบาทอย่างเดียวกันหรือหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ในกลุ่มของตน กลุ่มเหล่านี้จึงเปรียบเสมือนแหล่งอ้างอิงของบุคคลที่สังกัด มีทัศนคติ บทบาทและพฤติกรรมของกลุ่ม เป็นตัวชี้พฤติกรรมและความเชื่อของบุคคลที่เป็นสมาชิก เราอาจคาดคะเนพฤติกรรมได้จากกลุ่มที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่

2.4 วัฒนธรรมประเพณี วัฒนธรรมคือ สภาพที่บุคคลมีความเชื่อ ค่านิยม การรักษาวัตถุสิ่งของ การแสดงออกร่วมกัน เช่น อาจแสดงออกทางกีฬา การร้องรำทำเพลง โครงสร้างของครอบครัว การปกครอง การศึกษา ระบบสังคมที่บุคคลสังกัดอยู่ย่อมมีส่วนหล่อหลอมพฤติกรรมและมีผลกระทบต่อการรับข่าวสารของผู้นั้น

2.5 ลักษณะทางประชากร เช่น เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา

2.6 การศึกษาและสถานภาพทางสังคม เป็นตัวกำหนดความสนใจในการแสวงหาข่าวสารของผู้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษามีส่วนช่วยให้เกิดทักษะการอ่านและความกระหายในการเพิ่มพูนข่าวสารให้กว้างขวางขึ้น (ปรมะ สตะเวทิน , 2539)

ในเรื่องการเลือกเปิดรับสื่อ ความต้องการอาจรวมไปถึงสภาพภูมิหลังในการใช้สื่อด้วย ถ้าสื่อสามารถสนองตอบความต้องการของตนได้ บุคคลเหล่านั้นก็จะพึงพอใจต่อการใช้สื่อ ความพึงพอใจหรือไม่นั้น ย่อมเป็นภูมิหลังของบุคคลเหล่านั้นและส่งผลสะท้อนกลับไปยังโครงสร้างสังคมกับการสื่อสารโดยรวม

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสังคมในการกำหนดความต้องการและความพึงพอใจของบุคคลมีอยู่ว่า

- 1.บุคคลได้รับแรงกดดัน ความตึงเครียด ความขัดแย้งทางสังคม ทำให้บุคคลต้องการพักผ่อนคลายแรงกดดันต่างๆโดยการเปิดรับสื่อมวลชน
- 2.สถานการณ์ทางสังคมเป็นตัวสร้างให้ปัจเจกบุคคลต้องตระหนักในปัญหา จึงมีความต้องการที่จะแสวงหาข่าวสารจากสื่อ
- 3.โอกาสที่ปัจเจกบุคคลจะได้รับการตอบสนองความพึงพอใจจากสังคม มีน้อยมาก เนื่องจากสถานการณ์แรงกดดันทางสังคม ดังนั้น สื่อมวลชนจะเป็นตัวเสริมหรือทดแทนบริการต่างๆที่ขาดหายไปจากสังคม
- 4.บุคคลบริโภคข่าวสารจากสื่อ เพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยม การเสริมย้ำความเชื่อและการเป็นสมาชิกในสังคม
- 5.สถานการณ์ทางสังคมทำให้ความคาดหวังของแต่ละบุคคล มีความคล้ายคลึงกันในส่วนหนึ่ง ดังนั้น บุคคลจึงเปิดรับสื่อมวลชน เพื่อสนับสนุนค่านิยมของกลุ่มในสังคม (ประมะ สตะเวทิน , 2539)

ปัจจัยด้านตัวบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกได้สื่อ

การส่งข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องคำนึงถึงปัจจัยอันเกี่ยวข้องกับผู้รับสารหลายประการ เพราะผู้รับสารแต่ละคนมีพฤติกรรมในการเปิดรับสารแตกต่างกัน ได้แก่

- 1.ความต้องการของผู้รับสาร ในการรับข่าวสารของบุคคลนั้น จะเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ประกอบด้วย
 - 1.1 ต้องการข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับตน
 - 1.2 ต้องการข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมของตนเอง
 - 1.3 ต้องการประสบการณ์ใหม่
 - 1.4 ต้องการรับความสะดวกและรวดเร็วในการรับสาร

2. ความแตกต่างของผู้รับสาร ผู้รับสารแต่ละคนจะมีลักษณะแตกต่างกันในหลายๆด้าน ได้แก่

2.1 อายุ อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างในเรื่องความคิดและพฤติกรรม บุคคลที่มีอายุมากจะมีพฤติกรรม การตอบสนองต่อสื่อแตกต่างจากคนที่มีอายุน้อยกว่า และบุคคลที่อายุน้อยจะมีการตอบสนองต่อสื่อเปลี่ยนแปลงไปตามวัยเมื่ออายุมากขึ้น โดยทั่วไปแล้ว คนอายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยม ยึดถืออุดมการณ์ ใจร้อน และมองโลกในแง่ดี ส่วนคนอายุมากมักมีความคิดแนวอนุรักษนิยม ยึดถือการปฏิบัติ ระมัดระวัง และมองโลกในแง่ร้ายมากกว่า สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะคนอายุมากจะมีประสบการณ์ชีวิตมากกว่าผ่านยุคปัญหา และมีผลประโยชน์ในสังคมมากกว่า อายุเป็นตัวกำหนดทัศนคติ ความต้องการ ความสนใจ พฤติกรรมการเลือกเปิดรับข่าวสารและความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารที่แตกต่างกัน

2.2 เพศ ความแตกต่างทางเพศ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรม การติดต่อสื่อสารต่างกัน กล่าวคือ เพศหญิงมีแนวโน้มและมีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายนอกจากต้องการรับและส่งข่าวสารแล้ว ยังต้องการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นจากการรับและส่งข่าวสารนั้นด้วย

การวิจัยทางจิตวิทยาหลายเรื่องได้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันมากในเรื่องความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของทั้ง 2 เพศไว้แตกต่างกัน ผู้หญิงมักมีจิตใจอ่อนไหว เจ้าอารมณ์ ถูกชักจูงง่าย และจนถึงจิตใจคนได้ดีกว่า ในขณะที่ผู้ชายใช้เหตุผลและจดจำข่าวสารได้มากกว่า ผู้หญิง

2.3 สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ เชื้อชาติและชาติพันธุ์ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว ทำให้คนมีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ทัศนคติ และเป็นมาต่างกัน ดังนั้น สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจจึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับสาร

2.4 การศึกษา คนที่มีการศึกษาต่างกัน ในยุคสมัยต่างกัน ในระบบการศึกษาที่ต่างกัน ในสาขาวิชาที่ต่างกัน ย่อมมีความรู้สึกนึกคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่ต่างกันอย่างออกไป เช่น คนที่มีการศึกษาสูง มีความรู้กว้างขวางในหลายๆเรื่อง สามารถเข้าใจสารได้

ดีกว่า แต่มักเป็นคนไม่เชื่ออะไรง่ายๆ สารที่ไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุนเพียงพอ มักถูกโต้แย้งจากคนกลุ่มนี้ ดังนั้น ผู้ส่งสารจึงต้องตระหนักและระมัดระวังในการให้ข่าวสารนั้น โดยต้องพิจารณาว่าผู้รับสารมีการศึกษาในระดับใด เพื่อจะได้เสนอข่าวสาร คำแนะนำ และบริการให้เหมาะสมกับผู้รับสาร

3.ความตั้งใจและประสบการณ์เดิม ในขณะที่มีความตั้งใจจะช่วยให้บุคคลรับข่าวสารได้ดีกว่า ดังคำกล่าวที่ว่า เราเห็นในสิ่งที่เราอยากเห็น และได้ยินในสิ่งที่ต้องการได้ยิน

4.ความคาดหวังและความพึงพอใจ ความคาดหวังเป็นความรู้สึกที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของคน ในการตีความสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนเองต้องการ ส่วนความพึงพอใจในข่าวสารที่ได้รับนั้น อยู่ที่ว่าผู้รับสารสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ และปฏิบัติงานต่างๆให้ลุล่วงไปได้หรือไม่ (ไปรยา ตันติวงศ์ , 2541 : 32-33)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเลือกในการสื่อสาร

ทอดด์ ฮันท์ และ เบรนท์ ดี รูเบน (Todd Hunt and Brent D.Ruben) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเลือกในการสื่อสารไว้ดังนี้

1.ความต้องการ (Need) ทั้งทางกายและทางใจ ระดับความต้องการทั้งระดับสูงและระดับต่ำ เป็นตัวกำหนดการเลือกสารเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของเรา เช่น เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ต้องการ เพื่อแสดงรสนิยม เพื่อการยอมรับในสังคม เพื่อความพอใจ ฯลฯ

2.ทัศนคติและค่านิยม (Attitudes and Values) ความชอบและความมีใจโน้มเอียง (preferences and predispositions)

3.เป้าหมาย (Goals) เป้าหมายในการดำเนินชีวิต เช่น ในเรื่องอาชีพ การเข้าสมาคม การพักผ่อน เป้าหมายกิจกรรมต่างๆ

4.ความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง (Capability) เช่น ความสามารถด้านภาษา มีอิทธิพลต่อการเลือกรับข่าวสาร เช่น คนที่ไม่รู้ภาษาใด โอกาสจะบริโภคข่าวสารที่เป็นภาษานั้นก็เป็นไปได้อย่าง

5.การใช้ประโยชน์ (Utility) เราจะเลือกเฉพาะข่าวสารที่นำไปใช้ประโยชน์กับวัตถุประสงค์ของตนเองได้เท่านั้น

6. ลีลาการสื่อสาร (Communication Style) เราชอบลีลาการสื่อสารประเภทใด เช่น ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์

7. สภาวะ (Context) สถานที่ บุคคล และเวลาที่อยู่ในการสื่อสาร เช่น การมีคนอื่นอยู่ด้วยทำให้การเลือกรับสารของเราเปลี่ยนแปลงไป เช่น เราต้องการดูกรมองว่าเป็นคนอย่างไร คนอื่นจะมองเราว่าอย่างไร

8. ประสบการณ์และนิสัย (Experience and Habit) ผู้รับสารแต่ละคนจะพัฒนานิสัยการรับสาร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการรับข่าวสารที่ผ่านมา ว่าชอบสื่อชนิดใด ประเภทไหน (ปรมะ สตะเวทิน , 2539)

ส่วน วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกในการสื่อสารไว้ว่า

1. ความสะดวกในการใช้ เราเลือกใช้สื่อที่มีอยู่หรืออยู่ใกล้ตัวเรา เช่น เลือกดูโทรทัศน์ที่บ้านแทนที่จะออกจากบ้านไปชมภาพยนตร์ที่โรง

2. ความเด่น ข่าวสารที่เด่นต่างจากข่าวสารอื่นๆ เราจะสนใจ ดังนั้น เราจึงให้ความสนใจต่อพาดหัวข่าว หรือ โฆษณาแปลกๆสวยๆ

3. ประสบการณ์ เราเลือกตามประสบการณ์ของเราเท่าที่ได้ประสบมาในชีวิต

4. การใช้ประโยชน์ แต่ละคนมีจุดมุ่งหมายต่างกัน เราจึงเลือกสารที่สนองเป้าหมายของเราได้ เช่น เพื่อความบันเทิง ให้ได้ข่าวสาร

5. การศึกษาและสถานะทางสังคม ผู้มีการศึกษาสูงมักเลือกดูข่าวสารบ้านเมือง และใช้สื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าโทรทัศน์ (ปรมะ สตะเวทิน , 2539)

ความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน และความต้องการของเยาวชนไทยที่มีต่อสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษนี้ ทฤษฎีการเลือกเปิดรับสื่อสามารถอธิบายได้ถึงสิ่งที่สัมพันธ์กันระหว่าง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกอ่าน และความต้องการของมนุษย์ได้ และเป็นแนวทางในการตอบคำถามว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีที่กล่าวเอาไว้หรือไม่ อย่างไร

แนวคิดเกี่ยวกับประเภทเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ / นิตยสาร

เนื้อหาที่ปรากฏในหน้าสิ่งพิมพ์ปัจจุบันประกอบด้วยเนื้อหาหลายชนิดด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการเสนอข่าวให้ผู้อ่านได้รับรู้มากที่สุด นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับนโยบายหนังสือพิมพ์ / นิตยสาร เนื้อที่ ระดับของผู้อ่าน โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็นชนิดต่างๆ เช่น (ดร.ณี นีร์ญรักษ์ , 2537) ข่าวสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ ข่าวอาชญากรรม ข่าวการเมือง ข่าวศาล ข่าวอุบัติเหตุ - ภัยพิบัติ ข่าวการประชุม ข่าวปาฐกถา ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการศึกษาและวิทยาศาสตร์ ข่าวสังคม ข่าวสตรี ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา

นอกจากนี้ ในหนังสือพิมพ์ / นิตยสารยังมีประเภทของเนื้อหาอื่นๆอีก เช่น บทความ นวนิยาย เรื่องสั้น ภาพ คอลัมน์บรรณาธิการ การ์ตูน - ขำขัน เบ็ดเตล็ด เรื่องแทรก เกม ทายปัญหา สารคดี บทวิจารณ์ ชีวิตประวัติ บันทึกการท่องเที่ยว บทสัมภาษณ์ บทปริทัศน์ ฯลฯ อันอาจเป็นงานเขียนจากผู้สื่อข่าวในกองบรรณาธิการเอง หรืออาจเป็นผู้เขียนอื่นส่งไปลงก็ได้ (กันทิมา ธนะโสภณ , 2528)

นันทริกา คุ่มไพโรจน์ (2514 , อ้างถึงใน ณรงค์ ขำวิจิตร , 2533) แบ่งเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ไว้ ดังนี้

1. ข่าว เป็นหัวใจสำคัญซึ่งปรากฏอยู่ในหน้าแรก เช่น ข่าวภายในประเทศ ข่าวท้องถิ่น ข่าวสังคม ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวกีฬา เป็นต้น
2. ภาพ ภาพช่วยสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่านได้อย่างดีและรวดเร็ว
3. โฆษณา เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการดำเนินธุรกิจ อาจมีภาพประกอบหรืออักษรแปลกๆ
4. บันเทิง จะปรากฏในรูปของสารคดี บทความ เรื่องสั้น การ์ตูน ขำขัน ตอบมีปัญหา กลอน เพลง เป็นต้น
5. ความคิดเห็น หนังสือพิมพ์ต้องตีความ หรืออธิบายความหมายของข่าวที่สำคัญ โดยการแสดงความคิดเห็นในรูปข้อวิจารณ์ บทบรรณาธิการ คอลัมน์ วิเคราะห์ - วิจารณ์ข่าว เป็นต้น

เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ตามรูปแบบที่นำเสนอ สามารถจำแนกได้ ดังนี้ (อัฐพร แจ่มใจ ,2536)

1. ข่าว (News) คือรายงานของเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่น่าสนใจ มิใช่เพียงเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งเท่านั้น เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ให้ข้อเท็จจริงในส่วนที่สำคัญที่สุดแก่ประชาชน ภายใต้เงื่อนไขเวลาที่จำกัด ความรวดเร็ว ความสด ถูกต้อง เทียบตรง

2. บทความและสารคดี เพื่อการเพิ่มเติมเนื้อหาให้ผู้อ่านได้ทราบ นอกเหนือจากข่าว และผู้เขียนสามารถนำเสนอความรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆผ่านข้อเขียนเหล่านี้ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการนำเสนอ แบ่งเป็น

2.1 บทความ มุ่งเสนอความคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือข่าว ในประเด็นต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือประเด็นอื่นที่สมควรให้ความรู้แก่ผู้อ่านโดยให้เหตุผลร่วมไปด้วย มีจุดประสงค์เพื่อนำมาวางความคิด พฤติกรรม หรือความเชื่อถือของผู้อ่าน อาจเขียนโดยนักวิชาการ ผู้อ่าน ผู้เชี่ยวชาญต่อเรื่องนั้นๆ มักจะสั้น จบในตอน บทความมีหลายประเภท เช่น บทความชีวประวัติ บทความทางการเมือง (กันทิมา ธนะโสภณ , 2528) บทความทางวิชาการ (Academic Article) บทความรายงาน (Report Article) บทความเชิงโต้แย้ง (Controversial Article) บทความบรรยาย (Explanatory Article) บทความบุคลิก ลักษณะของบุคคล (Personality Sketch) บทความสัมภาษณ์ (Interview Article) บทความอธิบายวิธีทำอะไร (The How To Do It Article) บทความแสดงความคิดเห็นใหม่ (New Idea Article)

2.2 สารคดี เป็นรูปแบบการรายงานข่าวแบบอธิบายความ มุ่งให้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หรือสถานการณ์ที่กำลังเป็นที่สนใจ ข้อมูลที่นำมาเสนอสามารถอ้างอิงได้ ทั้งนี้ต้องมีการกลั่นกรองข้อมูลให้ถูกต้องโดยไม่มีจุดประสงค์ในการโน้มน้าวความคิด พฤติกรรมของผู้อ่านโดยตรง แต่จะให้ความกระจ่างในสิ่งที่ยังคลุมเครือ บทบาทของสารคดีจะให้ทั้งความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนให้ความเพลิดเพลินด้วยลีลาการเล่าเรื่อง (กันทิมา ธนะโสภณ , 2528) การเขียนสารคดีในด้านต่างๆก็เช่น การศึกษา สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว หรือจะมุ่งเสนอเรื่องราวบุคคล เหตุการณ์ สถานที่น่าสนใจ หรืออาจเสนอแนวคิดใหม่ๆก็ได้

3. คอลัมน์ เป็นข้อเขียนที่มีความสมบูรณ์อยู่ในตัวเอง มีความยาวจำกัดในเนื้อที่เฉพาะ มักลงชื่อผู้เขียนหรือนามปากกา ผู้เขียนประจำเรียกว่า คอลัมนิสต์ มักมีตำแหน่งหน้าประจำ โดยแต่ละคอลัมน์จะมีประเด็นที่ต้องการสื่อสาร แสดงความคิดอย่างมีเป้าหมาย สามารถแบ่งได้เป็น

3.1 คอลัมน์วิเคราะห์ข่าวหรือสถานการณ์ต่างๆทุกด้าน จะมีการอธิบายความเป็นมาพร้อมทั้งวิเคราะห์เหตุการณ์ แสดงเหตุผลในการคาดการณ์ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวคิด สร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ

3.2 คอลัมน์จดหมายจากผู้อ่าน แสดงให้เห็นความคิดและการตอบสนองจากผู้อ่าน

3.3 คอลัมน์แนะวิธีทำ มุ่งให้ความรู้เล็กๆน้อยๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ

3.4 คอลัมน์สังคมขบขัน เสนอข่าวความเคลื่อนไหวของบุคคลมีชื่อ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น

3.5 คอลัมน์ข่าวทัน เป็นการนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาหยอกล้อ มุ่งให้ความบันเทิง และผ่อนคลายและให้สาระในอีกแง่มุมหนึ่ง

3.6 คอลัมน์วิจารณ์ประเด็น หรือปกิณกะ มุ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นประจำวัน

คอลัมน์มีความสำคัญต่อผู้อ่านมาก เพราะนอกจากข่าวแล้ว ผู้อ่านยังต้องการรับทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้นจากหลายๆฝ่าย คำอธิบายเบื้องหลัง ซึ่งผลกระทบต่อสังคม เป็นแหล่งความรู้ได้อีกด้วย

4. บทบรรณาธิการ มีเพื่อให้หนังสือพิมพ์แสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบและยุติธรรม ซึ่งแนวทางออกที่ดีที่สุดแก้ไขปัญหายังเป็นกลาง แสดงออกถึงนโยบายและจุดยืนของหนังสือพิมพ์ต่อเหตุการณ์นั้น บทบรรณาธิการมีอิทธิพลต่อผู้อ่านด้านความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ ความเชื่อถือ และสามารถสร้างประชาชาติได้

5. โฆษณา เป็นสื่อกลางนำสินค้าให้ผู้่านเลือกซื้อ และเป็นรายได้สำคัญของหนังสือพิมพ์เอง

นอกจากนี้ ยังมีงานเขียนประเภทอื่นอีก (กันทิมา ธนะโสภณ , 2528) เช่น

บทวิจารณ์ ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ได้รับรู้มา เพื่อก่อให้เกิดปัญหา การติชมต้องพิจารณาเรื่องนั้นให้ถ่องแท้ ด้วยความเที่ยงธรรม โดยทั่วไปแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

1. การวิจารณ์ทางวิชาการ เกี่ยวกับผลงานทางสถาปัตยกรรม วิชาแพทย การเมือง เศรษฐศาสตร์ มัณฑนศิลป์

2. การวิจารณ์โดยทั่วไป เช่น การวิจารณ์ภาพยนตร์ ละคร การงานในสังคม เหตุการณ์ทั่วไป

3. การวิจารณ์หนังสือ เป็นการวิจารณ์ในระดับง่าย ๆ เพื่อให้คนทั่วไปรู้จักงานชิ้น นั้น

ชีวประวัติ คือการเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตบุคคลจริง เป็นประวัติของบุคคลที่น่าสนใจ โดยเลือกเขียนถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเขาที่มีส่วนส่งเสริมผลักดันให้เขามีวันนี้ กล่าวถึงกลวิธีในการดำเนินชีวิต การทำงาน ผลงาน ความสำเร็จ ความล้มเหลว ควรเขียนด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่มีอคติ เลือกทั้งที่เป็นแบบอย่างที่ดี และไม่ดี

บันทึกการท่องเที่ยวหรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ มีความนิยมในหมู่คนอ่านบ้างเหมือนกัน เมื่อนักเขียนเดินทางไปที่ใดก็จะเล่าสู่กันฟัง การเขียนต้องเล่าให้ชัดเจน ให้ผู้อ่าน วาดภาพตามได้ รู้จักหนีบยกเฉพาะสิ่งพิเศษ ให้ความรู้แก่ผู้อ่านเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ

ความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะเนื้อหาที่นำเสนอในสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษครั้งนี้ ต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับประเภทเนื้อหาหนังสือพิมพ์และนิตยสาร เพื่อช่วยแบ่งประเภทเนื้อหาได้ถูกต้อง มีหลักเกณฑ์ เพื่อตรวจสอบว่า เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ที่ผลิตออกมานั้น ตรงกับความต้องการของ ผู้อ่านหรือไม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ

งานวิจัยต่างประเทศ 6 งาน

Rubin (1979 : 109-120) ได้ผลการวิจัยที่สนับสนุนทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ สนองความต้องการของผู้ใช้สื่อ โดยเฉพาะการใช้สื่อโทรทัศน์พบว่า การดูโทรทัศน์รายการต่างๆ ในหมู่ผู้ชมสูงอายุมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตั้งใจที่จะได้รับประโยชน์ในแง่ต่างๆ จากโทรทัศน์ เช่น ผู้มีความตั้งใจจะติดตามข่าวสารการเมืองจะเลือกดูรายการที่เสนอสาระต่างๆ มากกว่ากลุ่มอื่นๆ และยังพบความสัมพันธ์ในทางลบระหว่างผู้ที่มีความตั้งใจจะใช้สื่อในการฆ่าเวลา กับการดูรายการข่าวทางโทรทัศน์ด้วย

Palmgreen และ Rayburn (1979 : 155-179) วิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 526 คน ในรัฐเคนตักกีทางโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า รายการโทรทัศน์ให้การผ่อนคลาย ให้การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ช่วยให้มีปัญหาต่างๆ ฆ่าเวลา เป็นเพื่อนแก้เหงา และเพื่อความบันเทิง ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ชมมีความแตกต่างกันสูง มีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ คือ ความคาดหวังสูง-ความพึงพอใจต่ำ หรือความคาดหวังต่ำ-ความพึงพอใจสูง

Palmgreen และคณะ (1980 : 170-175) วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจที่ได้รับจากรายการข่าวโทรทัศน์ของผู้ชมในเมืองเล็กชิงตัน รัฐเคนตักกี อเมริกา ด้วยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ในเดือนพฤศจิกายน 1978 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 คน พบว่า ความคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์ในด้านความต้องการรู้ข่าวสารทั่วไปเพื่อการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ เพื่อความบันเทิง เพื่อการติดต่อระหว่างบุคคล และปฏิริยาจากสังคม มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในประโยชน์ที่ได้รับจากการชมโทรทัศน์ดังกล่าว

Galloway และ Meek (1981) ศึกษเกี่ยวกับแบบจำลองที่คาดหวังการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนของผู้รับสาร โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากนักศึกษาสาขาวิชาการสื่อสาร จำนวน 30 คน จากมหาวิทยาลัยแมคเคอว์ พบว่า นักศึกษามโทรทัศน์เพราะมีความคาดหวังว่าจะได้รับความพึงพอใจ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวังเกี่ยวกับสื่อ

Yubon Benjarongkij (1985 : X-XI) ศึกษเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต ความต้องการและการใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ของผู้ชม เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์จากเหตุการณ์ในชีวิตและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางจิตวิทยา ความเคยชินในการชมรายการโทรทัศน์ และความพึงพอใจของผู้ชมรายการโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าเหตุการณ์ในชีวิตทั้งหมดที่เกิดขึ้น เป็นผลให้ความต้องการ สิ่งแวดล้อมทางสังคม รายการโทรทัศน์ทั้งหลายเปลี่ยนไป และการเปลี่ยนแปลงความต้องการเช่นนี้ ยังเป็นผลให้การชมรายการโทรทัศน์ของคุณคนเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วย สามารถอธิบายให้เห็นได้ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของคุณคน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของการใช้สื่อโทรทัศน์ด้วย

Wenner (1986) ศึกษเกี่ยวกับความคาดหวังประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์ของผู้ชมในเมืองไอโอวา พบว่า ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังจากการชมรายการโทรทัศน์ โดยความพึงพอใจในด้านต่างๆ ได้แก่ ความต้องการเรียนรู้ ด้านความบันเทิงหรือความหลากหลาย การสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและปฏิกริยาจากสังคม จะมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในเรื่องเดียวกัน และ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในเรื่องที่ต่างกัน

งานวิจัยในประเทศไทย 31 งาน

การศึกษากการใช้และสนองความพึงพอใจจากสื่อสิ่งพิมพ์

ลินา ลิมอภิชาติ (2536) ศึกษาเรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยรามคำแหงของนักศึกษาและบุคลากร โดยให้กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาและบุคลากรจำนวน 400 คนตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. การเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับต่ำกว่าปานกลางเล็กน้อย สื่อที่เปิดรับบ่อยที่สุดคือ หนังสือพิมพ์ข่าวมหาวิทยาลัยรามคำแหง เสียงตามสาย เอกสารข่าวประชาสัมพันธ์ โทรทัศน์ การศึกษา ม.ร. และวิทยุการศึกษา ม.ร. ตามลำดับ

2. ความคาดหวังในการเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

3. ความพึงพอใจในการเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับสูงกว่าปานกลางเล็กน้อย

4. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารแตกต่างกัน โดยกลุ่มบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ นักศึกษาที่ศึกษาด้วยตนเอง และนักศึกษาที่มาฟังคำบรรยาย

5. กลุ่มนักศึกษาและบุคลากรมีความคาดหวังและพึงพอใจต่อการเปิดรับข่าวสาร ไม่แตกต่างกัน

6. ความคาดหวังในการเปิดรับข่าวสารของนักศึกษาและบุคลากรไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการเปิดรับ แต่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ โดยความคาดหวังในการเปิดรับสื่อ เสียงตามสายมีความสัมพันธ์สูงสุดกับความพึงพอใจ และความคาดหวังในการเปิดรับสื่อวิทยุ การศึกษา ม.ร. มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่ำสุด

จันดารา อุดมสิน (2541) ศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้อ่าน บทวิเคราะห์การเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและข่าวสด เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม 230 ชุด โดยสุ่มแบบจำเพาะเจาะจง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการอ่านการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้อ่านที่มีเพศ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการอ่านแตกต่างกัน

2. ผู้อ่านที่มีเพศ อาชีพต่างกัน มีการใช้ประโยชน์จากบทวิเคราะห์ต่างกัน

3. ผู้อ่านที่มีเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของหนังสือพิมพ์ด้านการเมืองที่ได้รับแตกต่างกัน

4. พฤติกรรมการอ่านไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากบทวิเคราะห์การเมือง และความพึงพอใจต่อบทบาทของหนังสือพิมพ์ด้านการเมืองที่ได้รับจากบทวิเคราะห์การเมือง

ชยุตตรา ศิริไกรวัฒนาวงศ์ (2541) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับ การคาดหวัง ประโยชน์ และความพึงพอใจของผู้อ่านนิตยสารแนวธรรมะและแนวอิทธิปาฏิหาริย์ โดยใช้การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังสมาชิกที่บอกกับนิตยสารจำนวน 291 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะทางประชากรของผู้อ่านมีตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเปิดรับข่าวสาร ได้แก่ รายได้ต่อเดือน
2. ลักษณะทางประชากรของผู้อ่านมีตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อรูปเล่มนิตยสาร ได้แก่ เพศ
3. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเปิดรับข่าวสารในเชิงลบ

ทรงวิทย์ กุลศักดิ์นันท์ (2541) ศึกษาเรื่องบทบาทหนังสือพิมพ์คู่แข่งรายวันในการให้การศึกษาด้านธุรกิจกับความพึงพอใจของนักศึกษาคู่แข่ง Mini-MBA เพื่อทราบความสัมพันธ์ของการเพิ่มบทบาทในการให้การศึกษาของหนังสือพิมพ์คู่แข่งรายวัน กับการเพิ่มรายได้ให้กับองค์กรหนังสือพิมพ์ วิเคราะห์การให้การศึกษาในบริบทของการเป็นสินค้าประเภทหนึ่ง และเพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาคู่แข่ง Mini-MBA ตามลักษณะทางประชากร ในลักษณะของสื่อและในลักษณะการดำเนินงานของบริษัทคู่แข่งจำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาในส่วนการสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาคู่แข่ง Mini-MBA จำนวน 392 คน พบว่า นักศึกษาที่มีลักษณะทางประชากร คือ เพศ สถานภาพสมรส รุ่นนักศึกษา อาชีพ ระดับการศึกษาและที่อยู่ขณะสมัครเรียนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในลักษณะของสื่อและในการดำเนินงานของบริษัทคู่แข่ง จำกัด (มหาชน) แตกต่างกันเพียงบางส่วน

การศึกษาการให้และสนองความพึงพอใจจากสื่อวิทยุ

จรัสศรี หาญสมวงศ์ (2532) ศึกษาเรื่องความแตกต่างทางความคิดเห็น ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้โดยสารถที่มีต่อวิทยุบนรถประจำทางทั่วไปขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ คลื่นพิเศษ F.M. SCA. ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจำนวน 200 ชุด พบว่า ชายและหญิงมีความคิดเห็น ความคาดหวัง ความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน และอายุ อาชีพ รายได้ที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีความคิดเห็น ความคาดหวัง ความพึงพอใจแตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากและมีอาชีพรับราชการ มีความคาดหวังและความพึงพอใจต่ำ และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยและมีอาชีพรับจ้าง มีความคาดหวังและความพึงพอใจสูง

อุษา จันทรประภาส (2535) ศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ฟัง รายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ใช้กลุ่มตัวอย่าง 301 คน สุ่มจากหมู่บ้านที่ตั้งอยู่โดยรอบทิศทางของสถานี โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ฟังมีพฤติกรรมกาเปิดรับฟังรายการ คือฟังรายการค่อนข้างบ่อย สาเหตุที่ฟังเพราะรูปแบบรายการมีความน่าสนใจ และผู้ฟังมีความสนใจฟังเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรมากที่สุด ในส่วนของ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ พบว่าผู้ฟังมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในระดับมาก เฉพาะเรื่องที่เป็นเนื้อหาสาระของรายการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1.รายการที่เป็นรายการของประชาชน บริหารงานโดยตัวแทนของประชาชน 2.ความรู้ 3.ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวัน 4.รายการที่เป็นกระบอกเสียงแทนประชาชน 5.วิธีการแก้ปัญหาต่างๆ 6.ข่าวสาร 7.ข้อมูลเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น

เมื่อทดสอบการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจกับลักษณะทางประชากรของผู้ฟัง พบว่า ผู้ฟังทั้งเพศชาย-หญิงที่มีช่วงอายุต่างกันและประกอบอาชีพต่างกัน มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน แต่สำหรับผู้ฟังที่มีการศึกษาต่างกันมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ฟังที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีแนวโน้มการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจสูง รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ ผู้ฟังยังมีลักษณะการใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงจากเนื้อหาสาระที่รายการนำเสนอ

พรนภา แก้วลาย (2539) ศึกษาเรื่องความต้องการข่าวสาร และความพึงพอใจในด้านการรับฟังข่าวต้นชั่วโมงของสถานีวิทยุกระจายเสียงในเครือกองทัพบก : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า เพศเป็นคุณลักษณะของประชากรและสังคมเพียงตัวแปรเดียว ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการับฟังข่าวต้นชั่วโมง ซึ่งเพศชายมีแนวโน้มที่จะรับฟังมากกว่าเพศหญิง

การศึกษาการใช้และสนองความพึงพอใจจากสื่อโทรทัศน์

ชมพูนุช ปฎิมาประกร (2534) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร พฤติกรรมกาเปิดรับสาร และการให้ความสำคัญในเรื่องรูปแบบการรับรู้ กับความเข้าใจและความพึงพอใจในการโฆษณาส่งเสริมสังคมทางโทรทัศน์ของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร และ
 วัชรียา อานามวัฒน์ (2533) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อโทรทัศน์กับการใช้ประโยชน์

และการตอบสนองความต้องการ : ศึกษาเฉพาะรายการธรรมะพระพยอมกับนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร และ ดารณี ถนอม (2533) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสาร รัฐสภาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ คุณลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม รายได้ของครอบครัว อายุ การศึกษา ส่วนแต่เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อมวลชนทั้งสิ้น

ชิบ จิตนิยม (2534) ศึกษาเรื่อง ความต้องการข่าวสาร การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของกลุ่มประชาชนผู้ใช้บริการเคเบิลทีวี : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกของบริษัท อินเตอร์เนชั่นแนล บรอดแคสต์ติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด (ไอบีซี) พบว่า ความคาดหวังจากการเปิดรับชมโทรทัศน์ คือเพื่อสนับสนุนทางความคิด เสริมความเชื่อ ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการแนะนำพฤติกรรม และเป็นประโยชน์ต่อการทำงานและชีวิตประจำวัน และความคาดหวังของผู้ชมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่ได้รับจากการเปิดชม

ชนิษฐา เบญจาทิกุล (2535) ศึกษาเรื่องทัศนคติ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของ ผู้ชมรายการสารคดี ศึกษาเฉพาะกรณีรายการหนึ่งในร้อย พบว่า ผู้ชมส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อรายการ และเห็นด้วยในการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้รับชมรายการ นอกจากนั้น เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อรายการ และอาชีพมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสิ่งที่ได้รับชมรายการ

ชไมพร ขุนพลกรัง (2536) วิจัยเรื่อง การสำรวจความนิยมและความต้องการรายการโทรทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า รายการโทรทัศน์ซึ่งเป็นที่นิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครคือ รายการละครสามหนุ่มสามมุม อันดับ 2 คือ รายการวัยเด็ด และอันดับ 3 คือ รายการ 180 โอคิว โดยให้เหตุผลว่า เป็นเพราะเนื้อหาดี วิธีการนำเสนอดี และผู้ดำเนินรายการ หรือผู้แสดงดี สำหรับความต้องการในด้านเนื้อหารายการของนักเรียนในระดับมากได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับความบันเทิง เช่น ภาพยนตร์และดนตรี เนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสัตว์ เนื้อหาเสริมวิชาเรียนหลักสูตรวิทยาศาสตร์ เป็นต้น เนื้อหาที่ต้องการในระดับปานกลางได้แก่ การแต่งกายและมารยาทในการเข้าสังคม บุคคลในประวัติศาสตร์ อารยธรรมต่างๆ เนื้อหาเสริมวิชาเรียนคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ

ชูศักดิ์ รองสวัสดิ์ (2537) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างรูปแบบ เนื้อหาของ รายการมองต่างมุมกับทัศนคติ ความพึงพอใจ และการใช้ประโยชน์ของผู้ชมรายการมองต่างมุม ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมชม รายการมองต่างมุม มีพฤติกรรมเจาะจงในการแสวงหาข่าวสาร และการใช้สื่อตามความพึงพอใจ และความต้องการ เพื่อตอบสนองความต้องการรับรู้เหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวของข่าวสาร และต้องการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการเสริมความคิด และตัดสินใจในข้อมูลข่าวสารที่สนใจนั้น ส่วนเพศและอาชีพนั้น มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อรายการมองต่างมุม

วิดา เกียวกุล (2538) ศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจาก การเปิดรับข่าวโทรทัศน์ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับชมข่าว โทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับ นอกจากนี้ ความคาดหวัง พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และความต้องการข่าวสาร ก็มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และ ความพึงพอใจที่ได้รับเช่นกัน

ปัทมาวดี หล่อวิจิตร (2539) ศึกษาเรื่องทัศนคติ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ รายการสนทนา 45 นาที ปัญหาบ้านเมือง ของผู้ชม ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาและ อาชีพ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับรายการสนทนา 45 นาทีปัญหาบ้านเมือง ระดับ การศึกษาและรายได้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและพฤติกรรมการเปิดรับชมมีความสัมพันธ์ กับความพึงพอใจในด้านรูปแบบ เนื้อหา และระยะเวลาออกอากาศ

พสุ ชัยเวฬุ (2541) ศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับชม ข่าวสารการเมืองทางโทรทัศน์ของนิสิตนักศึกษา เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ และรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน และคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 970 คน ผลการวิจัยพบว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่นักศึกษาเปิดรับมากที่สุด ดูเป็นประจำในช่วงเวลา 17.00-22.00 น. ชมรายการประเภทข่าวสูงสุด โดยเฉพาะจากสถานีไอทีวี มีความคาดหวังใน การเปิดรับระดับปานกลางถึงมาก และใช้ประโยชน์เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง ต้องการเป็นคนทันสมัย เพื่อทราบความคิดเห็นของนักการเมือง นักวิชาการ สื่อมวลชน และ ประชาชนทั่วไป นำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา และนำไปใช้สนทนากับผู้อื่น ด้านความพึงพอใจ อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีความในเรื่องสถาบันและคณะที่เรียนอยู่ก็ตาม

สุลวิวัลย์ เมธมนโคศักดิ์ (2541) สํารวจเรื่อง ความต้องการแสวงหาความรู้ภาษาอังกฤษ ความคาดหวังประโยชน์และความพึงพอใจจากรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์ของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยมีดังนี้

1. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครมีความต้องการแสวงหาความรู้ภาษาอังกฤษในระดับปานกลาง เนื้อหาที่สนใจแสวงหาความรู้มากที่สุดคือ คำศัพท์ โดยการถามจากเพื่อนหรือคนรู้จัก รองลงมาคือการชมรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์ และการอ่านหนังสือที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษ

2. นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีการเปิดรับชมรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์ รายการที่นิยมที่สุดคือ อีฟอรัทรี รองลงมาคือ ฟุตพิดโฟไฟ และเออีไอฟอรัญ โดยมีความถี่ในการรับชมอยู่ในระดับปานกลาง และลักษณะการรับชมอยู่ในระดับต่ำ

3. ความคาดหวังประโยชน์จากรายการและความพึงพอใจที่ได้รับจากรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง

4. นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุ ผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษในเทอมที่ผ่านมา และรายได้เฉลี่ยของครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความต้องการแสวงหาความรู้ภาษาอังกฤษต่างกัน

5. นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเพศ ประเภทของโรงเรียนที่ศึกษาอยู่ และระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมเปิดรับชมรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษแตกต่างกัน

6. ความต้องการแสวงหาความรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมเปิดรับชมรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์

7. ความคาดหวังประโยชน์จากรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมเปิดรับชมรายการ

8. พฤติกรรมเปิดรับชมรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจที่ได้รับ

9. ความคาดหวังประโยชน์มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมเปิดรับชมรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร

10. ความคาดหวังประโยชน์และพฤติกรรมเปิดรับชมรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์มีอิทธิพลร่วมกันในเชิงบวกต่อความพึงพอใจที่ได้รับจากรายการของ นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษาการให้และสนองความพึงพอใจจากสื่ออื่นๆ

ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ (2528) ศึกษาเรื่องความต้องการที่แตกต่างกันไปในผู้รับสารแต่ละคน จะทำให้แต่ละคนมีความคาดหวังว่า สื่อแต่ละประเภทสามารถตอบสนองความพึงพอใจได้ต่างกัน ดังนั้นลักษณะการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกัน จะแตกต่างกันออกไป รวมทั้งความพึงพอใจที่ได้รับด้วย

ชนิดา พลศรี (2530) ศึกษาเรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจของเยาวชนที่มีต่อการจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนจำนวน 400 คนโดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ระหว่างเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ.2530 ผลการวิจัยคือความคาดหวังของเยาวชนเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชมนิทรรศการ ในขณะที่ พฤติกรรมการชมนิทรรศการก็มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของเยาวชน อย่างไรก็ตาม ความคาดหวังของเยาวชนนั้น มีความสัมพันธ์กันโดยตรงกับความพึงพอใจที่ได้รับ โดยไม่ต้องผ่านพฤติกรรมการชมนิทรรศการแต่อย่างใด

วันทนี้อย่าง สนั่นภักดี (2532) ศึกษาเรื่องความคาดหวัง ความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อมวลชน และความต้องการทางการเมืองของนักศึกษาวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ใช้กลุ่มตัวอย่าง 601 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เพื่อศึกษาความแตกต่างและความสัมพันธ์ความต้องการรับรู้ทางการเมืองจากสื่อมวลชน ความคาดหวัง ความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อมวลชน และความต้องการทางการเมืองของนักศึกษา ผลการวิเคราะห์สนสัมพันธ์พบว่าตัวแปรต่อไปนี้มีความสัมพันธ์กัน

1. เพศและพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อในด้านความตั้งใจขณะเปิดรับสื่อ
2. ความต้องการรับรู้ทางการเมืองกับความคาดหวัง
3. ความต้องการรับรู้ทางการเมืองกับพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ
4. ความต้องการรับรู้ทางการเมืองกับความพึงพอใจ
5. พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อกับความพึงพอใจและความคาดหวัง พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ ความต้องการรับรู้ทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ

ไพศาล อินทสิงห์ (2533) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการับข่าวสาร ความพึงพอใจในข่าวที่ได้รับกับภาพพจน์ที่มีต่อกรมการค้ำภายใน ใช้กลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบธุรกิจที่ติดต่อเกี่ยวข้องกับกรมฯ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสุ่มตัวอย่างมาศึกษาจำนวน 210 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

1. ความบ่อยครั้งในการรับข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ไม่มีความสัมพันธ์กับภาพพจน์ในด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
2. ลักษณะของเนื้อหาข่าวสารที่ได้รับจากวิทยุ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาพพจน์ในด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
3. ความบ่อยครั้งในการรับข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในข่าวที่ได้รับ
4. ลักษณะของเนื้อหาข่าวสารที่ได้รับจากวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในข่าวที่ได้รับ
5. ความบ่อยครั้งในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับเจ้าหน้าที่ (การสื่อสารระหว่างบุคคล) ไม่มีความสัมพันธ์กับภาพพจน์ในด้านการให้บริการ
6. ความพึงพอใจในข่าวที่ได้รับจากสื่อมวลชน ซึ่งประกอบด้วยวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์เชิงลบในด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

อรวรรณ วิจักขณะ (2533) ศึกษาเรื่อง การเปิดรับและการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร พบว่า นิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร เปิดรับสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์เป็นประจำทุกวัน เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยมีเหตุผลในการชมเพื่อติดตามรายการที่ตนชื่นชอบ และจะติดตามเป็นประจำเพราะจัดทำรายการได้น่าสนใจ

นฤมล มังคลิกุล (2534) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชากร กับความต้องการและความพึงพอใจในข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยใช้แบบสอบถาม ศึกษาแบบ One-Shot Study ใช้กลุ่มตัวอย่าง 226 คน กำหนดตัวแปรด้านเศรษฐกิจคือ อาชีพและรายได้ ตัวแปรด้านประชากรคือ เพศและอายุ ตัวแปรด้านสังคมคือ ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีเพียงตัวแปรอาชีพเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในข่าวสารการเมือง และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการข่าวสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ อย่างไรก็ตาม ความต้องการข่าวทางการเมืองก็มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในข่าวสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน

ศุภวรรณ สัจจพงษ์ (2534) ศึกษาเรื่องความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร การคาดหวัง ผลตอบแทนความพึงพอใจและพฤติกรรมการรับข่าวสารของประชาชน พบว่าหากสื่อต่างๆเสนอข่าวไม่ตรงกันหรือสามารถเลือกเปิดรับได้เพียงสื่อเดียว ประชาชนก็จะเลือกเปิดรับจากโทรทัศน์มากที่สุด

ไสลทิพย์ จารุภูมิ (2535) ศึกษาเรื่องการศึกษาความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ โดยศึกษาถึงพฤติกรรมการดูละครโทรทัศน์ ความพึงพอใจ และประสบการณ์ที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เป็นผู้หญิงในกรุงเทพมหานครที่ติดตามดูละครโทรทัศน์หลังข่าวภาค 20.00 น. มาอย่างต่ำ 5 ปี ขึ้นไปจำนวน 30 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจมากที่จะดูละครโทรทัศน์ และมีการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทการแสดงของตัวละคร หรือเนื้อเรื่องในขณะที่ยังดู และได้นำละครไปใช้อรรถประโยชน์ทางสังคม โดยนำไปเป็นประเด็นสนทนาและเป็นสื่อกลางในการเข้าร่วมกลุ่ม ความพึงพอใจหลักที่ได้จากละครโทรทัศน์คือ ความสนุกสนานเพลิดเพลินจากเนื้อเรื่อง ตาราฉาก และเครื่องแต่งกาย การผ่อนคลายหรือหนีจากความเครียดในปัญหาชีวิตประจำวัน การสำรวจความเป็นจริง และการได้รับคำแนะนำ นอกจากนี้ ประสบการณ์ที่ได้รับจากละครโทรทัศน์คือ ความเชื่อถือเรื่องพรหมจรรย์เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตผู้หญิง และการเชื่อเรื่องการทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

กัทนิตา พันธุมเสน (2536) ศึกษาเรื่อง การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อมวลชนของนักเรียนในโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในโรงเรียนที่มีปริมาณการเปิดรับสื่อมวลชนสูงสุดจำนวน 10 สื่อ โดยสื่อที่เปิดรับมากคือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือการ์ตูน เทปเพลง เป็นต้น เนื้อหาที่เปิดรับมากที่สุดคือ ประเภทบันเทิง และต่ำที่สุดคือ ประเภทความรู้ และในการเปิดรับสื่อมวลชนของนักเรียนได้ตอบสนองต่อความจำเป็น 4 ประการ คือ ความต้องการด้านอารมณ์มากที่สุด อันดับ 2 คือ ความต้องการสร้างความมั่นใจ อันดับ 3 คือ ความต้องการข่าวสารความรู้ และอันดับ 4 คือ ความต้องการหลีกเลี่ยงหนีจากสภาพความเป็นจริงชั่วขณะ

วิไลลักษณ์ สิงห์ไตรภพ (2539) ศึกษาเรื่อง การแสวงหาสารนิเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนระดับมัธยมปลายส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศ 3 ประการตามลำดับคือ เพื่อการศึกษาต่อ เพื่อประกอบการเรียนตามหลักสูตร และเพื่อให้ทันเหตุการณ์ และการแสวงหาสารนิเทศจากแหล่งสารที่เป็นประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์สูงสุดจากภาพยนตร์ รองลงมาคือ รูปภาพ และต่ำสุดคือ ไมโครฟิล์ม เนื้อหาสารนิเทศที่นักเรียนแสวงหาในหมวดวิชาต่างๆ 3 อันดับแรกคือ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ

ณัฐพร พานิช (2539) สรุปผลการวิจัยเรื่อง การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับนักร้อง : กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ให้ความรู้ ว่า วิทยุที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประเภทของโรงเรียน อาชีพของบิดา สถานภาพทางครอบครัวและรายได้ของครอบครัว มีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับนักร้องต่างกัน ส่วนวิทยุที่มีเพศ ประเภทของโรงเรียนและรายได้ของครอบครัวต่างกัน มีการใช้ประโยชน์จากการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับนักร้องต่างกัน และวิทยุที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจจากการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับนักร้องต่างกัน นอกจากนี้ การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับนักร้องมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการเปิดรับสื่อ และ การใช้ประโยชน์ก็มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการเปิดรับสื่อด้วย

ภริตา โกเชก (2541) ศึกษาเรื่องการศึกษาความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษแนวใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีรายการ อี ฟอ ทิน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน จากโรงเรียนสอนศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร 4 แห่ง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความแตกต่างในเรื่องเพศ แผนการเรียน ของกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากการดูรายการ อีฟอรัท

2. การเปิดรับข่าวสารทางโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากการดูรายการเท่านั้น แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการดูรายการ

3. พฤติกรรมการเปิดรับรายการทั้งในด้านความถี่ ระยะเวลาในการดู ลักษณะการดูรายการ และความสนใจในประเภทของช่วงรายการนั้น มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากการดูรายการ

4. ความพึงพอใจจากการดูรายการมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการดูรายการ และผู้มีความพึงพอใจในระดับสูงก็จะมีการใช้ประโยชน์จากการดูรายการสูงเช่นกัน

ความแตกต่างทางประชากรมีผลต่อความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากการดูรายการ การเปิดรับข่าวสารทางสื่อโทรทัศน์ที่ต่างกันของประชากร มีผลต่อความพึงพอใจจากการดูรายการ แต่ไม่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากการดูรายการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการวิเคราะห์เนื้อหา 12 งาน

บุญรับ ศักดิ์มณี (2524) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 12 ฉบับ ช่วงพฤษภาคม - ตุลาคม 2522 ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์ เสนอข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอน้อยที่สุด เนื้อหาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่นำเสนอ คือ ข่าวสารด้านวัตถุมีพิษ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม อากาศ และน้ำ ส่วนที่เสนอน้อยคือ เรื่อง ดิน ชยะ ผังเมือง สัตว์ป่า และแร่ธาตุ

นฤมล ศรีสว่าง (2532) ศึกษาเรื่องการศึกษาปริมาณและปัญหาการนำเสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 9 ชื่อฉบับ คือ สยามรัฐ มติชน ไทยรัฐ ข่าวสด เดลินิวส์ ดาวสยาม เดลิเมล์ บ้านเมือง และแนวหน้า ช่วงกรกฎาคม - ธันวาคม 2530 โดยจำแนกเนื้อหาออกเป็น 12 ประเภท พบว่า หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุดคือ สยามรัฐ รองลงมาคือ มติชน ไทยรัฐ ส่วนหนังสือพิมพ์บ้านเมืองเสนอน้อยที่สุด ประเภทเนื้อหาที่นำเสนอมากที่สุด ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งที่มาของข่าวสารส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่หน่วยงานของรัฐ

ประสพคือ ชาวแจกที่ส่งให้หนังสือพิมพ์ไม่ได้รับการตีพิมพ์ และขาดแหล่งข้อมูลในการเขียน ชาวแจก

ณรงค์ ขำวิจิตร (2533) ศึกษาเรื่องหนังสือพิมพ์รายวันกับการเสนอเนื้อหาสิ่งแวดล้อม ในชุมชนกรุงเทพมหานคร : การวิเคราะห์เนื้อหาและการสำรวจความคิดเห็นของครูใน กรุงเทพมหานคร จากหนังสือพิมพ์ 6 ชื่อฉบับ คือ สยามรัฐ มติชน ไทยรัฐ เดลินิวส์ บ้านเมือง และแนวหน้า ระหว่าง ปี 2531-2533 พบว่า ประเภทของเนื้อหาที่เสนอมากที่สุดคือ เรื่อง คมนาคมขนส่ง โดยหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เสนอด้านนี้มากที่สุด และหนังสือพิมพ์เดลินิวส์มีความถี่ในการเสนอเนื้อหาทุกประเภทมากที่สุด รูปแบบการนำเสนอที่พบมากที่สุดคือ ชาว

สิริวิมล ชาญเวชช์ (2533) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์ รายวันภาษาไทย 4 ฉบับ ระหว่างวันที่ 1 เมษายน - 30 กันยายน 2530 เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเอดส์ ในช่วงก่อนและหลังการรณรงค์ รูปแบบ เนื้อหา ทิศทางการพาดหัวข่าว และแหล่งข้อมูล พบว่า การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเอดส์ ระหว่างหนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพกับเน้นประชนานิยม ช่วงก่อนและหลังการรณรงค์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนในเนื้อหาที่เน้นถึงผลกระทบทางสังคม หนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ประเภทมี การนำเสนอเนื้อหาแตกต่างกัน โดยหนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพนำเสนอในด้านผลกระทบต่อสังคม มากกว่าหนังสือพิมพ์เน้นประชนานิยม

เพ็ญแข เอี่ยมนิรัตน์ (2537) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการคัดเลือก ชาวต่างประเทศเพื่อลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน 4 ฉบับ คือ หนังสือพิมพ์มติชน สยามรัฐ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ช่วง 1 ตุลาคม 2535 - 30 กันยายน 2536 เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา ชาวต่างประเทศที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์รายวันว่า มีจำนวนอย่างน้อยเพียงใด ตลอดจน สัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์สยามรัฐ นำเสนอชาวต่างประเทศ มากที่สุด ในรูปสสารคดี และปัจจัยที่มีผลในการคัดเลือกข่าวคือ คุณค่าข่าว นโยบายและ เป้าหมายธุรกิจของหนังสือพิมพ์ และทัศนคติส่วนตัวของผู้เฝ้าประตูข่าว

ณรงค์ศักดิ์ ศรีทานันท์ (2539) ศึกษาเรื่องเนื้อหาข่าวและแนวทางการคัดเลือก ข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย พบว่าหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ (ไทยรัฐ,เดลินิวส์) ให้ความสำคัญกับข่าวเบา เช่น ข่าวอาชญากรรม หรือข่าวโรงพัก ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวกีฬา รวมทั้ง เน้นคุณค่าข่าวทางเพศสูงกว่าหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ ส่วนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ (สยามรัฐ,

มติชน) ให้ความสำคัญกับข่าวหน้าหนึ่ง เช่น ข่าวการเมือง ข่าวต่างประเทศ ข่าวเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังพบว่า หนังสือพิมพ์โดยทั่วไปมีแนวโน้มให้ความสำคัญในการเสนอข่าวโดยมุ่งเสนอข่าวในเชิงลบมากกว่าเชิงบวก

พรรณราย พัทธ์พงษ์ (2540) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเด็กที่ปรากฏในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 3 ชื่อฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ และข่าวสด ในปี 2539 เพื่อศึกษาประเด็น ลักษณะเนื้อหา การนำเสนอ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ไทยรายวันเสนอเนื้อหาข่าวในประเด็นความรุนแรงทางเพศในปริมาณสูงสุด และเสนอภาพข่าวในประเด็นปัญหาสังคมมากที่สุด ใช้การพาดหัวแบบให้ข้อเท็จจริง และใช้ภาพที่มีองค์ประกอบ 4 ลักษณะ คือ ความสะเทือนอารมณ์ ผลกระทบกระเทือน ความใกล้ชิด และความสด ด้านสำนวนภาษาเป็นไปในทางลบมากกว่าบวก ส่วนแหล่งข่าวใช้จากบุคคลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการละเมิดสิทธิเด็กสูงสุด ในเรื่องลักษณะทางประชากร พบว่า เพศหญิงอายุแรกเกิด-6 ปี สถานะยากจน ถูกละเมิดสูงสุด และภาพที่สะท้อนผ่านสื่อสูงสุดคือ ภาพเด็กถูกทารุณกรรม

รสนันท์ สรรสาระอด (2540) ศึกษาเรื่องกระบวนการคัดเลือกและนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย เก็บข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา หนังสือพิมพ์ 3 ฉบับ คือ หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน และสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า

1. หนังสือพิมพ์ไทยรายวันนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมค่อนข้างน้อย โดยหนังสือพิมพ์มติชนมีความถี่ในการนำเสนอมากที่สุด ทั้งนี้ แต่ละฉบับนำเสนอแตกต่างกันไปในประเภทของเนื้อหาและแหล่งที่มาของเนื้อหาที่นำเสนอ แต่ไม่แตกต่างกันในรูปแบบและตำแหน่งหน้าในการนำเสนอ

2. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเลือกสรร การกำหนดเนื้อหา รูปแบบ และตำแหน่งหน้าในการนำเสนอ คือ ปัจจัยภายในองค์กรหนังสือพิมพ์ ได้แก่ นโยบาย เจ้าของ บรรณาธิการ และหัวหน้าข่าว ผู้สื่อข่าว การนำเสนอของหนังสือพิมพ์คู่แข่ง นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยด้านคุณค่าข่าว สถานการณ์ด้านมลพิษในสิ่งแวดล้อม และแหล่งข่าว

3. หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมเห็นว่า การนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพปัญหามลพิษที่เกิดขึ้น แต่ยังคงมีปริมาณการนำเสนอค่อนข้างน้อย

สุจินดา ประสงค์ตันสกุล (2540) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการเล่าเรื่องรายการโทรทัศน์แบบเดือนกัยรายการ "เจียด" ในแง่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนและวิเคราะห์วิธีการเล่าเรื่องว่าสอดคล้องกับการทำหน้าที่นั้นหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า

1. รายการทำหน้าที่สื่อมวลชนเดือนกัยบุคคลในสังคม โดยให้ความสำคัญกับภัยอุบัติเหตุมากที่สุด รองลงมาคือ ชิงทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ภัยทางเพศ และภัยอื่นๆ เน้นการเตือนสติให้ระมัดระวังและเน้นวิธีการจัดการกับภัยนั้นมากกว่าเสนอวิธีการป้องกันภัย

2. วิธีการเล่าเรื่องเน้นความสนุกสนาน ตื่นเต้นของช่วงเผชิญหน้ากับเหตุการณ์

3. ด้านผลกระทบพบว่า คนดูจะได้ประโยชน์เพียงการได้รับรู้ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ไม่ได้เพื่อการป้องกัน ในด้านการสร้างความวิตกกังวล พบว่า จะมีผลต่อบุคคลที่มีความระมัดระวังอยู่แล้ว และเนื่องจากรายการมิได้นำเสนอรายละเอียดที่ชัดเจน จึงไม่เป็นสาเหตุให้คนร้ายนำไปใช้ประโยชน์

กิตติมา พิมเสน (2541) ศึกษาเรื่องรูปแบบและการสื่อความหมายของปกนิตยสารข่าว ใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับสารที่ติดตามอ่านนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ เนชั่นสุดสัปดาห์ ฐานสัปดาห์วิจารณ์ และผู้รับสารทั่วไปที่อ่านหนังสือพิมพ์รายวัน จำนวน 200 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับสารสามารถรับรู้ความหมายข่าวสารของปกนิตยสารข่าวที่นำเสนอในรูปแบบต่างกันได้สอดคล้องแตกต่างกัน กล่าวคือสามารถรับรู้ความหมายข่าวสารได้สอดคล้องกับผู้ส่งสารมากที่สุดในรูปแบบที่นำเสนอพาดหัวนัยยะที่สามารถเข้าใจได้โดยง่าย และนำเสนอภาพในลักษณะตรงประเด็นข่าวหรือบทบาทของผู้ตกเป็นข่าว

ผู้รับสารมีความพึงพอใจรูปแบบนี้น้อย แต่พึงพอใจในรูปแบบการสื่อความหมายนัยยะแฝงมากกว่า และความพึงพอใจนี้ก็สอดคล้องกับการตัดสินใจซื้อ คือพึงพอใจมากก็ซื้อมาก นอกจากนี้ยังพบว่า หากนำข่าวการเมืองมาพาดหัวข่าวสื่อความหมายนัยยะแฝงและภาพตรงประเด็นข่าวหรือบทบาทผู้ตกเป็นข่าว ผู้รับสารจะตีความหมายข่าวสารได้แตกต่างจากความหมายที่ผู้ส่งสารกำหนดมาก ในขณะที่ หากนำเสนอข่าวสังคมในลักษณะหัวเรื่องและภาพสื่อความหมายนัยยะแฝง ผู้รับสารจะตีความหมายข่าวได้แตกต่างจากความหมายที่ผู้ส่งสารกำหนดมากเช่นกัน

นพรัตน์ ปทุมรังษี (2541) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษของประเทศไทยและสิงคโปร์ ใช้หนังสือพิมพ์ Bangkok Post กับหนังสือพิมพ์ The Nation ในการศึกษาของประเทศไทย และใช้หนังสือพิมพ์ The Straits Times ของสิงคโปร์ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2539 ผลการวิจัยพบว่า

1. หนังสือพิมพ์ Bangkok Post กับ หนังสือพิมพ์ The Nation มีความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอดส์ มากกว่าหนังสือพิมพ์ The Straits Times
2. หนังสือพิมพ์ Bangkok Post กับ หนังสือพิมพ์ The Nation มีเนื้อหาในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอดส์ มากกว่า หนังสือพิมพ์ The Straits Times
3. หนังสือพิมพ์ Bangkok Post กับ หนังสือพิมพ์ The Nation มีความถี่และเนื้อหาในการนำเสนอเนื้อหาเชิงบวกในประเทศไทยมากกว่า หนังสือพิมพ์ The Straits Times
4. หนังสือพิมพ์ The Straits Times มีความถี่และเนื้อหาในการนำเสนอเนื้อหาเชิงบวกในประเทศสิงคโปร์ มากกว่าหนังสือพิมพ์ Bangkok Post หนังสือพิมพ์ The Nation
5. หนังสือพิมพ์ Bangkok Post กับ หนังสือพิมพ์ The Nation มีความถี่และเนื้อหาในการนำเสนอเนื้อหาเชิงลบเกี่ยวกับเอดส์ในประเทศไทยมากกว่า หนังสือพิมพ์ The Straits Times
6. หนังสือพิมพ์ The Straits Times มีความถี่และเนื้อหาในการนำเสนอเนื้อหาเชิงลบเกี่ยวกับเอดส์ในประเทศสิงคโปร์มากกว่า หนังสือพิมพ์ Bangkok Post หนังสือพิมพ์ The Nation
7. หนังสือพิมพ์ Bangkok Post หนังสือพิมพ์ The Nation และ หนังสือพิมพ์ The Straits Times มีความถี่และเนื้อหาในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเอดส์ที่มุ่งเน้นอาการของโรค วิธีการรักษา และการป้องกันแก้ไข แตกต่างกัน
8. หนังสือพิมพ์ Bangkok Post หนังสือพิมพ์ The Nation และ หนังสือพิมพ์ The Straits Times มีความถี่และเนื้อหาในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเอดส์ที่มุ่งไปสู่กลุ่มประชาชน ทั่วไป กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่ติดเอดส์ แตกต่างกัน

รัชณี วงศปิยนันทกุล (2541) ศึกษาเรื่องเนื้อหา โครงสร้างรูปแบบและบทบาทหน้าที่ของบทบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวันโดยวิเคราะห์พัฒนาการแต่ละช่วงของหน้าบรรณาธิการตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน จากหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ฉบับ แบ่งเป็นแนวคุณภาพและแนวปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์แนวคุณภาพให้ความสำคัญกับหน้าบทบรรณาธิการมากกว่าหนังสือพิมพ์แนวปริมาณ โดยพิจารณาจาก

1. โครงสร้างรูปแบบของหน้าบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์คุณภาพจะมีองค์ประกอบที่หลากหลายมากกว่าหนังสือพิมพ์ปริมาณ เช่น บทบรรณาธิการ บทความหรือทัศนะจากบุคคลภายนอก บทความประจำ คอลัมน์ จดหมาย ส่วนข้อมูลผู้จัดทำ เสี่ยงจากหนังสือพิมพ์อื่น เป็นต้น

2. เนื้อหาของหน้าบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ประเภท มีการนำเสนอหัวข้อเนื้อหาที่ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ เนื้อหาที่ได้รับการนำเสนอมากที่สุดคือ การเมือง รองลงมาเป็น เศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า มีหนังสือพิมพ์เพียงฉบับเดียวเท่านั้นที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับต่างประเทศมากกว่าการเมือง คือ หนังสือพิมพ์ Bangkok Post

3. การให้ความสำคัญในหน้าบทบรรณาธิการ ซึ่งพิจารณาจากปริมาณเนื้อที่ของหน้าบทบรรณาธิการ พบว่า หนังสือพิมพ์แนวคุณภาพมีปริมาณเนื้อที่ของหน้าบทบรรณาธิการมากกว่าหนังสือพิมพ์แนวปริมาณอย่างชัดเจน กล่าวคือ หนังสือพิมพ์แนวคุณภาพมีปริมาณเนื้อที่ของหน้าบทบรรณาธิการตั้งแต่เต็มหน้าถึงสองหน้า ส่วนหนังสือพิมพ์แนวปริมาณมีปริมาณเนื้อที่ของหน้าบรรณาธิการไม่เต็มหน้า เป็นส่วนใหญ่

4. สำหรับบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของข้อเขียนในหน้าบรรณาธิการ จากการศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ประเภท เน้นบทบาทหน้าที่ที่หลากหลายกว่าหนังสือพิมพ์แนวปริมาณ โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ของการเป็นเวทีสาธารณะทางความคิด แทบไม่ปรากฏในหน้าบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์แนวปริมาณเลย

สรุป

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ผลการวิจัยที่ผ่านมา ด้านการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ พอจะสรุปในภาพรวมได้ว่า ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันจะทำให้ความต้องการ ความคาดหวัง การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจแตกต่างกันไปด้วย เนื่องจากแต่ละบุคคลต้องการใช้ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในเรื่องที่แตกต่างกันไป ดังนั้นจึงสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่ว่า บุคคลแสวงหาข้อมูลจากสื่อมวลชน เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละคน ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปตามลักษณะการใช้ประโยชน์ของแต่ละบุคคล สำหรับด้านการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า ปริมาณการนำเสนอเนื้อหาด้านต่างๆของหนังสือพิมพ์ขึ้นอยู่กับประเภทของหนังสือพิมพ์ คุณค่าความเป็นข่าว นโยบาย เช่น เน้นการนำเสนอข่าวเบา เพราะเป็นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ เป็นต้น